

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A szabálysértési bíróság elé állítás szabályai és gyakorlati kérdései fiatalok
ügyében**

Szerző: dr. Péter-Szabó Tamás

Nyíregyháza

2016. július 11.

I. A szabálysértés rövid története

A szabálysértési jog gyökerei hazánkban a XIX. század közepéig nyúlnak vissza. Ebben az időben a magyar jogrend a bűncselekmények súlya szerinti kettős felosztást ismerte: büntett és kihágás. Az 1843. évi Deák-féle javaslatához csatolt Toldalék „A közfenyíték alá tartozó rendőrségi kihágásokról és azok büntetéséről” és az első kihágási törvény a mezei rendőrségről szóló 1840. évi IX. tc. rendelkezett először a kihágásokról.

Magyarországon a Csemegi kódex, a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről szóló 1878. évi V. törvénycikk és a magyar büntető törvénykönyv a kihágásokról szóló 1879. évi XL. törvénycikk a hármas felosztást alakította ki: büntett, vétség és kihágás. A Csemegi kódex fiatalokúakra vonatkozó önálló fejezetbe foglalt eltérő rendelkezéseket nem tartalmazott, viszont meghatározta, hogy ha az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte, de a tizenhatodik életévét nem és cselekménye bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem bírt nem büntethető, de javítónevelő intézetben való elhelyezésre ítéhető.¹ A kihágási törvény a fiatalokúakra vonatkozóan külön rendelkezést egyáltalán nem tartalmazott.

A II. világháborút követően a magyar jogrend fejlődésében változás állt be. A szocialista rendszerváltásnak köszönhetően Magyarország áttért a szovjet típusú jogrendre, mely során az 1950. évi II. törvény a Csemegi kódex általános részét és a kihágási törvénycikk első részét hatályon kívül helyezte. A bűncselekményeket két csoportba osztotta: büntett és kihágás. A kihágások a legkisebb súlyú bűncselekmények voltak, melyekben többnyire nem a bíróságok, hanem a tanácsok végrehajtó bizottságai, valamint a rendőrség járt el.

A szabálysértés fogalmát és így a szabálysértési jogot hazánkban a rendőrségi kihágási bíráskodás megszüntetése és a kihágási eljárásra vonatkozó egyes rendelkezések módosításáról szóló 1953. évi 16. törvényerejű rendelet vezette be. Ezt követően a kihágás és a szabálysértés egymással párhuzamosan élt, majd a kihágás intézményének és a kihágási bíráskodásnak megszüntetéséről szóló 1955. évi 17. tvr. megszüntette a kihágás jogintézményét és a kihágási bíráskodást.

¹ 1878. évi V. tc. 84. §.

Hazánkban az első önálló szabálysértési törvény a szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény volt. Ezen törvény a szabálysértési anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat is tartalmazta. Az anyagi jogi szabályok teljesek voltak, mind az általános szabályokat, mind pedig az egyes szabálysértésekre, szabálysértési tényállásokra vonatkozó különös szabályokat is tartalmazta.

Az első szabálysértési törvény mind az anyagi jogi, mind az eljárásjogi szabályok között a fiatalkorúakra vonatkozó eltérő szabályokat állapított meg. Ez volt az első olyan kisebb súlyú bűncselekményekre, kihágásokra, szabálysértésekre vonatkozó jogszabály, mely eltérő rendelkezéseket tartalmazott a fiatalkorúakra. Az anyagi jogi szabályok tekintetében meghatározta a fiatalkor fogalmát akként, hogy fiatalkorú az aki a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizennyolcadik életévét még nem haladta túl. Meghatározta, hogy ha a fiatalkorú tanköteles, vagy rendszeres iskolai oktatásban részesül rendszerint iskolai fegyelmező intézkedésnek van helye. Pénzbírságot csak olyan fiatalkorúval szemben engedte kiszabni aki keresettel vagy jövedelemmel rendelkezett. A kiszabott pénzbírság elzárásra való átváltoztatását nem engedte, illetve kizárta az elzárás büntetés kiszabását a szabálysértés elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalkorú vonatkozásában.²

Az 1968. évi I. törvény eljárásjogi szabályai között a fiatalkorúakra vonatkozóan meghatározta, hogy a szabálysértési hatóság a fiatalkorú ügyét átteszi az iskola vezetőjének, ha iskolai fegyelmező intézkedésnek van helye, mert a fiatalkorú tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesül. Továbbá meghatározta, hogy fiatalkorú ügyében csak tárgyaláson lehet büntetést kiszabni, intézkedést alkalmazni, amiről az ügy lényegéről való tájékoztatással együtt értesíteni kell az iskola vezetőjét, ha tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesül a fiatalkorú.³ A tárgyalásra idézni kell még a fiatalkorú gondozóját; a fiatalkorút csak a gondozója jelenlétében lehet meghallgatni; a gondozót is kötelező meghallgatni a tárgyaláson; a gondozót is megilleti a fellebbezés joga. Ezen kívül védő-, és óvintézkedéseket kezdeményezhet a szabálysértési hatóság a gyámhatóságnál.⁴

Az első szabálysértési törvényünk is több módosításon esett át, melyek a fiatalkorúakra vonatkozó anyagi jogi és eljárásjogi szabályokat is érintették. Így elsőként az 1979. évi 10. törvényerejű rendelet

² 1968. évi I. törvény 27. §-a.

³ 1968. évi I. törvény 77. §-a.

⁴ 1968. évi I. törvény 78. §-a.

bővítette a fiatalok gondozójának jogkörét azzal, hogy kötelezte a szabálysértési hatóságot, hogy ha a gondozó a tárgyaláson nem jelent meg részére a határozatot kézbesíteni kell. Egyúttal a gondozó fellebbezési joga mellé fellebbezési jogot adott az ügyben esetlegesen részt vett gyámhatóságnak is.⁵ Láthatóan ezen módosítás a fiatalok jogvédelmének erősítése irányába hat, mind a szabálysértési hatóság egyfajta tájékoztatási kötelezettségének bővítése, mind a fellebbezésre jogosultak körének bővítése által.

Az 1983. évi 10. törvényerejű rendelet hatályon kívül helyezte azon rendelkezést miszerint a tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesülő fiatalok ügyében tárgyalás tartása esetén a szabálysértési hatóságnak értesítenie kell az ügy lényegéről és a tárgyalás napjáról az iskola vezetőjét, illetve a határozatot kézbesíteni kell részére.⁶ Ezen módosítás során a jogalkotó - az ügy iskola vezetőjéhez való áttétele hiányában - az ügyben részt nem vevő, fellebbezési joggal nem rendelkező, a határozatban rá vonatkozóan rendelkezést nem tartalmazó fél, az iskola vezetőjének tájékoztatását szüntette meg, feltehetően azért, mert ez a törvényben meghatározott joghátrányon túl további hátrányt okozhatott a fiatalok elkövető részére.

Az 1989. évi rendszerváltást követően további módosításokat eszközölt a jogalkotó az első szabálysértési törvényben. Ennek során először az 1990. évi XXII. törvény az elzárásra vonatkozó rendelkezést hatályon kívül helyezte, az elzárás büntetést a szabálysértési törvényből törölte, így a fiatalokkal szemben sem lehetett már elzárás büntetést kiszabni, még akkor sem, ha a szabálysértés elkövetésekor a tizenhatodik életévét betöltötte, így a törvény a fiatalokra vonatkozó anyagi jogi szabályok közül az erre vonatkozó rendelkezést is hatályon kívül helyezte az első szabálysértési törvényből.⁷

A következő és a fiatalokra vonatkozó szabályokat érintő utolsó módosítását az első szabálysértési törvénynek a 149/1997. (IX. 10.) Kormányrendelet valósította meg. Ezen jogszabály módosításának köszönhetően az 1968. évi I. törvényből teljesen kikerült, mint a szabálysértési eljárásban részt vevő személyként az iskola vezetője. A tanköteles vagy rendszeres iskolai oktatásban részesülő fiatalok ügyét már a gyámhatósághoz kellett áttenni, illetve iskolai fegyelmező intézkedés helyett a

⁵ 1979. évi 10. tvr. 13. (2) bekezdés.

⁶ 1983. évi 10. tvr. 42. § (1) bekezdés.

⁷ 1990. évi XXII. tv. 12. § (2) bekezdés.

gyámhatóság volt az amely védő- és óvintézkedést alkalmazhatott.⁸ Így a fiatalkorú vonatkozásában intézkedést már csak az ügyészség törvényességi felügyelete alatt álló gyámhatóság alkalmazhatott az iskola vezetője helyett.

Az Országgyűlés az 1968. évi I. törvény többszöri módosítását követően az Alkotmánybíróság felhívására⁹ új szabálysértési törvényt alkotott a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvényt. Ezen második szabálysértési törvényünk is tartalmazta az anyagi jogi és az eljárásjogi szabályokat. A törvény az anyagi jogi szabályok között az általános szabályokat és a különös, az egyes szabálysértésekre vonatkozó szabályokat is tartalmazta. A második szabálysértési törvény így az első szabálysértési törvény felépítését követte. Legfontosabb újdonságként kell említeni, hogy az 1999. évi LXIX. törvény ismét bevezette a elzárás büntetés kiszabásának lehetőségét és megteremtette a bíróságok hatáskörét szabálysértés vonatkozásában, mind fellebbviteli fórumként (szabálysértési kifogás esetén¹⁰), mind elsőfokú eljáró szervként (elzárással is sújtható szabálysértés esetén¹¹). Kifogás elbírálása és elzárással is sújtható szabálysértések esetén első fokon a helyi bíróság, míg utóbbi esetben fellebbezés esetén másodfokon a megyei bíróság járt el. Ezen kívül bevezette a szabálysértési őrizetet és a gyorsított bírósági eljárást, mely utóbbiról később kívánok bővebben írni.

A második szabálysértési törvény mind az anyagi jogi rendelkezések, mind az eljárásjogi rendelkezések között külön rendelkezéseket tartalmazott a fiatalkorúakra vonatkozóan. Ezen rendelkezések alapján megszűnt az a korábbi lehetőség, hogy a gyámhatóság büntetés helyett védő- és óvintézkedést alkalmazhat, erre vonatkozó rendelkezést ugyanis a második szabálysértési törvény nem tartalmazott. A fiatalkorúnak továbbra is a szabálysértés elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltött, de a tizennyolcadik életévét még be nem töltött elkövetőt tekintette. A pénzbírság kiszabását fiatalkorúval szemben csak akkor engedte meg, ha a fiatalkorú önálló keresettel (jövedelemmel) vagy megfelelő vagyonnal rendelkezett. E tekintetben annyiban tér el a második szabálysértési törvény a korábitól, hogy megfelelő vagyon megléte esetén is engedi a pénzbírság kiszabását egyezően az akkor hatályos a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény rendelkezésével.¹² Az elzárás büntetés kiszabása esetén további feltételt fiatalkorú elkövető esetében nem határozott meg. Csak külön a végrehajtási

⁸ 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 173. §-a.

⁹ 63/1997. (XII. 12.) számú AB határozat.

¹⁰ 1999. évi LXIX. törvény 36. § (1) bekezdés.

¹¹ 1999. évi LXIX. törvény 36. § (2) bekezdés I. fordulata.

¹² 1978. évi IV. tv. 114. § (1) bekezdés.

rendeleteknél határozta meg az első szabálysértési törvénnyel egyezően, hogy a fiatalkorúval szemben kiszabott pénzbírságot nem lehet elzárásra átváltoztatni, azt adók módjára kell behajtani.

Az 1999. évi LXIX. törvény az eljárási szabályok között is tartalmazott a fiatalkorúakra vonatkozó eltérő rendelkezéseket. A második szabálysértési törvény nem teszi már lehetővé - igazodva az anyagi jogi rendelkezésekhez - a szabálysértési ügy gyámhatósághoz való áttételét. Ezen kívül míg az első szabálysértési törvény kötelezővé tette tárgyalás tartását fiatalkorú elkövető esetében, hiszen vele szemben büntetést kiszabni, intézkedést alkalmazni csak tárgyalás alapján lehetett, a második szabálysértési törvény már csak annyit írt elő, hogy ha előre láthatólag pénzbírság kerül kiszabásra vagy járművezetéstől eltiltás kerül alkalmazásra a fiatalkorú meghallgatása kötelező. Ez láthatóan visszalépést jelentett, igaz a gyakorlatban elzárást csak bíróság és csak tárgyaláson szabhat ki, így fiatalkorú elkövetővel szembeni elzárás kiszabása során mindenképpen tárgyalás megtartására került sor. A járművezetéstől eltiltás mellett létező egyéb intézkedések (az elkobzás, a figyelmeztetés és a kitiltás) pedig joghátrányt nem (figyelmeztetés) vagy kis mértékben (elkobzás, kitiltás) okoznak, így a fiatalkorúak jogvédelme a meghallgatásukat ebben az esetben igazán nem is teszi szükségessé. Viszont azon rendelkezés már jobban vitatható, hogy a fenti kötelező meghallgatástól el lehet tekinteni, ha a fiatalkorú belföldi lakóhellyel nem rendelkező külföldi. Bár jogalkalmazási problémák ezt indokolják, de a Gyermekjogi egyezményel, annak a gyermeknek a meghallgatásához való jogával¹³ nem feltétlenül összeegyeztethető.

A második szabálysértési törvény módosításai a fiatalkorúakra vonatkozó speciális anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezéseket nem érintették, azok az előbb említett formában a törvény hatálya alatt végig hatályosak voltak.

II. A bíróság elé állítás rövid története

A bíróság elé állítás intézménye hazánkban először a büntetőeljárásban jelent meg. Elsőként a Bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvénycikk (I. Bp.) vezette be. Az első büntetőeljárási törvényünk „közvetlen idézés a főtárgyalásra”¹⁴ intézményét vezette be, mely a mai bíróság elé

¹³ Gyermekjogi egyezmény 12. cikk 1. és 2. pontja.

¹⁴ I. Bp. XVI. fejezete.

állításnak felel meg. Az I. Bp. közvetlen idézés alkalmazását akkor tette lehetővé, ha ötévi vagy ennél rövidebb tartamú szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt folyik az eljárás és tettenérés áll fenn, vagy a terhelt beismerő vallomást tett, ami a nyomozás és a vizsgálat adataival teljesen összhangban áll. A közvetlen idézést a királyi ügyész indítványozhatta és arról a bíróság határozott. A bíróságnak nem volt kötelező ügyészi indítvány esetén a közvetlen idézés alkalmazása. Helyette elrendelhetette a nyomozás, vizsgálat kiegészítését, felfüggesztését, vizsgálat teljesítését, az ügy áttételét, vagy akár az eljárás megszüntetését is. Ha a bíróság a királyi ügyész indítványára elrendelte a közvetlen idézést a főtárgyalásra, akkor a lehető legközelebbi határnapra kellett a főtárgyalást kitűzni és az idézés mellé a közvetlen idézést elrendelő határozatot és a vádiratot is mellékelni kellett.

A szocialista rendszerváltást követően született Büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény (II. Bp.) vezette be a bíróság elé állítás fogalmát.¹⁵ A második Bp. a tárgyalás előkészítése című VII. fejezetében rendelkezett a „Bíróság elé állítás vádirat és tárgyalás kitűzése nélkül” alcím alatt a bíróság elé állításról. Az első Büntető perrendtartási törvényhez képest komoly változásokat hozott, hiszen nemcsak a járásbíróság, hanem a megyei bíróság hatáskörébe tartozó bűncselekmények esetében is volt helye bíróság elé állításnak. A tekintetben nem változott a szabályozás, hogy az öt évig terjedő börtönnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén lehet a bíróság elé állítást alkalmazni. Viszont további lényegi változás, hogy csak előzetes letartóztatásban lévő terhelt esetén engedi a törvény a bíróság elé állítást és a vádirat kézbesítését mellőzi, illetve a tárgyalás tűzését szintén mellőzi. A bíróságnak nincs jogköre külön határozni a bíróság elé állításról, azt az ügyész bírósági határozat nélkül foganatosíthatja, ha a bűncselekmény ténybeli és jogi megítélése egyszerű és az összes bizonyíték nyomban a bíróság elé tárható. Az ügyész az előzetes letartóztatás elrendelésétől, fenntartásától számított három napon belül állíthatta bíróság elé a terheltet.

Ezt követően a magyar jogrendszerből a Büntető perrendtartásról szóló 1951. évi III. törvény módosításáról szóló 1954. évi V. törvény a bíróság elé állítás intézményét törölte, arról szóló rendelkezést hatályon kívül helyezte.¹⁶

¹⁵ 1951. évi III. törvény 150. §.

¹⁶ 1954. évi V. tv. 55. §-a.

A bíróság elé állítás intézményét hazánkban az egyes büntető rendelkezések módosításáról és kiegészítéséről szóló 1966. évi 16. törvényerejű rendelet élesztette fel és vezette be ismételten.¹⁷ A bíróság elé állítás szabályai újfent jelentősen változtak. A második Büntető perrendtartásról szóló törvény rendelkezéseihez képest a törvényerejű rendelet csak járásbíró hatáskörébe tartozó büntetőeljárás esetén tette lehetővé a bíróság elé állítást, azt is csak az elkövetéstől számított három napon belül. Feltételül szabta még a korábbiakhoz képest, hogy vagy tettenérés álljon fenn vagy a terhelt a bűncselekmény elkövetését ismerje be. Nem szabta viszont feltételül már a törvényerejű rendelet, hogy a terhelt előzetes letartóztatásban legyen. A szabályozás a tekintetben nem változott, hogy az öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetében volt helye bíróság elé állításnak, ha az ügy ténybeli és jogi megítélése egyszerű volt és a bizonyítékok rendelkezésre álltak. Érdekes új szabályozásként meg kell még említeni, hogy a törvényerejű rendelet az általános szabályoktól eltérően csak három napot adott a bíróságnak a kihirdetett ítélet teljes írásba foglalására.

A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény az első büntetőeljárás törvényünk a bíróság elé állítás intézményét megtartotta, annak szabályait az 1966. évi 16. törvényerejű rendelethez képest bővebben határozta meg, főleg apróbb pontosításokat, módosításokat eszközölve. Például az őrizet nem a bíróság elé állításig, hanem a hetvenkét órán túl az ügyész jóváhagyásával az első tárgyalás befejezéséig tart;¹⁸ az ügyész nemcsak szóban terjeszti elő a vádat, hanem az ügyész részvétele kötelező a tárgyaláson;¹⁹ a nyomozást vétségi eljárás szabályai szerint kell lefolytatni;²⁰ a nyomozás iratainak ismertetése mellőzhető;²¹ a bíróság elé állításról az ügyész a bíróságot haladéktalanul értesíti;²² az iratok ügyésznek való visszaküldése esetén a vádlott fogva tartása kérdésében a bíróság határoz.²³

Az első büntetőeljárás törvény a bíróság elé állítás feltételein nem változtatott, csak a határidőt növelte meg 3 nappól 6 napra, amit továbbra is a bűncselekmény elkövetésétől kellett számítani.²⁴ Másik véleményem szerint jelentős módosítás, hogy a törvény lehetővé tette a bíróság elé állítás során tartott tárgyalás elnapolását. Az elnapolás csak egy ízben volt lehetséges és csak legfeljebb hat napra.

¹⁷ 1966. évi 16. tvr. 196/A és 196/B. §-a.

¹⁸ 1973. évi I. tv. 347. § (1) bek. II. fordulata.

¹⁹ 1973. évi I. tv. 349. § (1) bekezdés.

²⁰ 1973. évi I. tv. 347. § (1) bekezdés I. fordulata.

²¹ 1973. évi I. tv. 347. § (1) bekezdés I. fordulata.

²² 1973. évi I. tv. 347. § (5) bekezdés.

²³ 1973. évi I. tv. 349. § (3) bekezdés.

²⁴ 1973. évi I. tv. 346. §.

Ha a tárgyalás hat napon belül nem volt folytatható, vagy újabb elnapolás vált szükségessé akkor az iratokat már vissza kellett küldeni az ügyésznek.²⁵ Az elnapolás intézményének a bíróság elé állítás során való bevezetését a három napos határidő hat napra való kitolása tette lehetővé. Egyúttal az elnapolás lehetőségének bevezetését az is indokolta, hogy hiányosság esetén is érvényesülhetett az eljárás gyors lefolytatásához fűződő állami érdek és kisebb gyorsan pótolható hiányosság miatt nem kellett a hosszadalmasabb rendes eljárás körülményei között elbírálni a vádlott cselekményét.

Az 1973. évi I. törvény módosításainak köszönhetően a bíróság elé állítás szabályai is többször változtak, ennek keretében a bíróság elé állítás feltételei is. Először az 1991. évi LVII. törvény az elkövetéstől számított hat napos határidőt nyolc napra növelte,²⁶ majd az 1999. évi CX. törvény már a nyolc évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmények esetében tette lehetővé a bíróság elé állítást és az elkövetéstől számított határidőt újfent kitolta és tizenöt napra növelte.²⁷ Az 1994. évi XCII. törvény megszüntette azt a rendelkezést, hogy az őrizet hetvenként órán túl az ügyész jóváhagyásával az első tárgyalásig tart.²⁸ Az 1989. évi LV. törvény azt a rendelkezést helyezte hatályon kívül, hogy az iratok ügyész részére való visszaküldésekor a vádlott fogva tartása kérdésében a bíróság határoz.²⁹ Az 1987. évi IV. törvény a bíróság elé állítás során tartott tárgyalás elnapolásának időtartamát hat napról nyolc napra hosszabbította meg.³⁰ Az 1979. évi 4. törvényerejű rendelet módosítása megadta még a lehetőséget a másodfokú bíróságnak is az iratoknak az ügyész részére való visszaküldésére az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése mellett, ha a bűncselekmény elkövetésétől a bíróság elé állításig több mint tizenöt nap telt el, a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel, vagy ha megállapítja, hogy szigorított őrizet rendelhető el.³¹ Az 1999. évi XC. törvény a másodfokú bíróság ezen jogkörét annyiban szűkítette, hogy csak akkor tette lehetővé az iratok ügyésznek való visszaküldését az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése mellett, ha a bűncselekmény elkövetésétől a bíróság elé állításig több mint tizenöt nap telt el, vagy a bűncselekményre a törvény nyolcévi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést rendel.³²

²⁵ 1973. évi I. tv. 349. § (4) bekezdés.

²⁶ 1991. évi LVII. törvény 12. §-a.

²⁷ 1999. évi CX. törvény 106. §-a.

²⁸ 1994. évi XCII. tv. 16. §-a.

²⁹ 1989. évi LV. tv. 6. §-a.

³⁰ 1987. évi IV. tv. 54. § (2) bekezdése.

³¹ 1979. évi 4. tvr. 46. §-a.

³² 1999. évi XC. tv. 108. §-a.

A jelenleg hatályos a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény megtartotta a bíróság elé állítás intézményét. A többször módosított első büntetőeljárás törvényhez képest a szabályozása annyiban változott, hogy nem lehetőségként, hanem kötelezettségként írta elő a bíróság elé állítást olyan bűncselekmény esetén, amely nyolcévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő, ha az ügy megítélése egyszerű, a bizonyítékok rendelkezésre állnak és a terheltet tetten érték. Az 1994. évi XCII. törvény módosítását megelőzően hatályban lévő 1973. évi I. törvény azon rendelkezéséhez hasonlóan, miszerint az őrizet hetvenkét órán túl az ügyész jóváhagyásával az első tárgyalásig tart a második büntetőeljárás törvényünk bevezette, hogy a személyi szabadságot elvonó vagy korlátozó kényszerintézkedés a bíróság elé állítás napján tartott tárgyalás befejezéséig tart. Ezen kívül eltérő szabályozás a korábbi módosított büntetőeljárás törvényhez képest, hogy a másodfokú bíróságnak már nem adta meg azt a lehetőséget, hogy az iratokat visszaküldje az ügyésznek az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése mellett.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény többször módosításra került, melyek közül több a bíróság elé állítás szabályait is érintette. A 2002. évi I. törvény módosítása által a második büntetőeljárás törvényünk kifejezetten kimondja, hogy a magánvádló és a pótmagánvádló a terhelt bíróság elé állítását nem kezdeményezheti.³³ Ezen kívül a 2002. évi I. törvény módosítása által nem az ügyész az aki tájékoztatja a bíróságot a bíróság elé állítás időpontjáról, hanem az ügyész értesítése alapján a bíróság az amelyik nyomban kitűzi a tárgyalás határnapját.³⁴ Ezt követően a 2006. évi LI. törvény újból bevezette a bíróság elé állítás során kitűzött tárgyalás legfeljebb nyolc napra történő elnapolását az iratok ügyésznek való visszaküldésének lehetősége mellett.³⁵

A második büntetőeljárás törvényünk bíróság elé állítás szabályait érintő módosításai között említeni kell még a 2009. évi LXXXIII. törvényt, melynek köszönhetően az őrizet az általános feltételek fennállása esetén bíróság elé állítás céljából is elrendelhetővé vált,³⁶ illetve a bűncselekmény elkövetésétől számított bíróság elé állításra nyitva álló határidőt tizenöt napról harminc napra emelte fel.³⁷ Módosítást eszközölt még a 2010. évi CLXI. törvény is, mely hatályon kívül helyezte a második büntetőeljárás törvény azon rendelkezését, hogy a védő részvétele kötelező a bíróság elé állítás

³³ 2002. évi I. tv. 253. § (2) bekezdés.

³⁴ 2002. évi I. tv. 254. §-a.

³⁵ 2006. évi LI. tv. 239. §-a.

³⁶ 2009. évi LXXXIII. törvény 44. §-a.

³⁷ 2009. évi LXXXIII. törvény 43. §-a.

során.³⁸ Utolsó módosításként kell említeni a 2011. évi LXXXIX. törvényt, melynek köszönhetően a büntetőeljárás törvény a bíróság elé állításra nyitva álló határidőt már nem a bűncselekmény elkövetésétől számította, hanem a terhelt gyanúsítottként történt kihallgatásának idejétől.³⁹

III. A szabálysértési bíróság elé állítás története

A szabálysértési bíróság elé állítás intézményét először a szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény vezette be gyorsított bírósági eljárás az elzárással is sújtható szabálysértések esetében címmel.⁴⁰ A gyorsított bíróság eljárás feltétele az volt, hogy az eljárás alá vont személyt elzárással is sújtható szabálysértés miatt őrizetbe vegyék.⁴¹ Egyebekben a szabályozás követi a büntetőeljárás törvény szabályozását a szabálysértési eljárásból adódó eltérésekkel. Így ügyész helyett a rendőrség az aki az eljárás alá vont személyt bíróság elé állítja.⁴² A rendőrség képviselője az aki az iratokat és a bizonyítási eszközöket a tárgyaláson átadja a bíróságnak.⁴³ A szabálysértési törvény az iratok rendőrség részére való visszaküldését nem teszi lehetővé, de ha ügydöntő határozat meghozatala nem lehetséges az eljárás további sorsát nem szabályozta, nem rendezte. A tárgyalás elnapolását a második szabálysértési törvény nem tette lehetővé, erre vonatkozóan rendelkezést nem tartalmazott.

A második szabálysértési törvény módosításai közül a gyorsított bírósági eljárás szabályait érdemben érintőként az 1999. évi CXX. törvényt kell véleményem szerint csak említeni, amely egyrészt a bíróság kötelezettségévé tette az érdemi határozat nyomomban írásba foglalását és kézbesítését,⁴⁴ másrészt módosította még a szabálysértési őrizet időtartamát is huszonnégy órától hetvenkét órára növelve azt.⁴⁵

A jelenleg hatályos harmadik szabálysértési törvényünk a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény a bíróság elé állítás intézményét megtartotta a gyorsított bírósági eljárás helyett a büntetőeljárásban végig használt

³⁸ 2010. évi CLXI. tv. 42. §-a.

³⁹ 2011. évi LXXXIX. tv. 20. §-a.

⁴⁰ 1999. évi LXIX. tv. XIII. fejezete.

⁴¹ 1999. évi LXIX. tv. 125. § (1) bekezdése.

⁴² 1999. évi LXIX. tv. 125. § (1) bekezdése.

⁴³ 1999. évi LXIX. tv. 126. § (1) bekezdése.

⁴⁴ 1999. évi CXX. tv. 41. § (9) bekezdés.

⁴⁵ 1999. évi CXX. tv. 41 (1) bekezdés.

bíróság elé állítás megnevezést megadva neki.⁴⁶ Érdekes változásként kell kiemelni, hogy a korábbi szabályozásoktól eltérően, sőt a saját általános eljárási szabályaitól is eltérően akként rendelkezett a harmadik szabálysértési törvény, hogy a bíróság megállapítja az eljárás alá vont személy bűnösségét.⁴⁷ Ezen rendelkezést a 2013. évi XCIII. törvény törölte és a felelősség megállapításáról rendelkező bűnösség megállapítása helyett.⁴⁸ A 2013. évi XCIII. törvény módosítása folytán a harmadik szabálysértési törvény rendezte továbbá a szabálysértési eljárás sorsát arra az esetre, ha a bíróság a bíróság elé állítás során tartott tárgyaláson nem tud ügydöntő határozatot hozni. Ebben az esetben a törvény - ha áttételnek nincs helye - a szabálysértési eljárás rendes eljárásként való lefolytatásáról rendelkezik.⁴⁹ Ez a módosítás véleményem szerint lényeges eltérés a második szabálysértési törvényben foglalt gyorsított bírósági eljárás szabályozásához képest.

A harmadik szabálysértési törvény bíróság elé állításra vonatkozó szabályait egyebekben nem kívánom itt részletezni, azt a későbbiekben külön fejezetben részletezem.

IV. A szabálysértési jog fiatalokra vonatkozó speciális anyagi jogi rendelkezései és alkalmazásának gyakorlati kérdései

A ma hatályos a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabálysértési törvény) meghatározza a fiatalok fogalmát. A szabálysértési törvénynek a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (Btk.) nem háttérjogszabálya, annak csak a szabálysértési törvényben konkrétan meghatározott egyes szakaszai, rendelkezései alkalmazhatóak.⁵⁰ A szabálysértési törvény így a fiatalok fogalmának meghatározásakor önálló rendelkezést tartalmaz a Büntető Törvénykönyv által meghatározott⁵¹ fogalomhoz igazodva, de attól eltérve. A szabálysértési törvény a fiatalok fogalmát akként határozza meg, hogy fiatalok azok, akik a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét betöltötték, de a tizennyolcadik életévét még nem töltötték be.⁵² Ez annyiban igazodik a Büntető Törvénykönyvhöz, hogy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt tekinti fiataloknak a Btk. Annyiban viszont eltér, hogy a szabálysértés

⁴⁶ 2012. évi II. tv. XVII. fejezet 96. cím.

⁴⁷ 2012. évi II. tv. 125. § (3) bekezdés II. fordulata.

⁴⁸ 2013. évi XCIII. tv. 187. § 26. pont.

⁴⁹ 2013. évi XCIII. tv. 158. §-a.

⁵⁰ Szabs. tv. 29. § (1) bekezdése.

⁵¹ Btk. 105. § (1) bekezdés, 16. §.

⁵² Szabs. tv. 27. § (1) bekezdése.

elkövetésekor tizennegyedik életévét be nem töltött személy esetében nem beszél fiataalkorról, míg a Büntető Törvénykönyv a tizenkettedik életévét már betöltött személyt is fiataalkorúnak tekinti. Viszont az emberölés, az erős felindulásban elkövetett emberölés, a testi sértés, a rablás és a kifosztás bűncselekmények elkövetése esetét kivéve gyermekkorra hivatkozással nem engedi büntetni az elkövetőt, ha a tizennegyedik életévét a bűncselekmény elkövetésekor még nem töltötte be. Ebből már önmagában lehet következtetni arra, hogy a fiataalkorúnak sem minősülő, a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem betöltött személy szabálysértés miatt nem büntethető. Ezt a szabálysértési törvény közvetlenül nem mondja ki, hanem közvetetten utal erre azzal, hogy kimondja: „Szabálysértés miatt nem vonható felelősségre, akivel szemben büntethetőséget kizáró ok áll fenn.”⁵³ A Büntető Törvénykönyv sorolja fel a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okokat⁵⁴ köztük elsőként a gyermekkort.⁵⁵ A Büntető Törvénykönyv gyermekkorúnak tekinti azt, aki a bűncselekmény elkövetésekor a tizennegyedik életévét nem töltötte be. Kivételként felsorol öt bűncselekményt, mely esetében ha az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor a tizenkettedik életévét betöltötte mégis büntethető. Ezek a korábban is már említett emberölés, erős felindulásban elkövetett emberölés, a testi sértés, a rablás és a kifosztás.⁵⁶ Tekintettel arra, hogy a Büntető Törvénykönyv csak bűncselekmények esetén engedi meg a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét be nem töltött, de a tizenkettedik életévét betöltött személy büntetését a szabálysértés vonatkozásában ez a kivétel nem alkalmazható. Vagyis a szabálysértés elkövetésekor a tizennegyedik életévét be nem töltött személy semmiképp nem büntethető szabálysértés miatt, még akkor sem, ha a tizenkettedik életévét a szabálysértés elkövetésekor betöltötte.

A szabálysértési törvény rögzíti természetesen, hogy a szabálysértési törvény rendelkezéseit, mondhatni általános rendelkezéseit a katonákkal egyetemben a fiataalkorúakra a szabálysértési törvény IV. fejezetében foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.⁵⁷ A IV. fejezet a fiataalkorúak mellett a katonákra vonatkozó speciális, a törvény megfogalmazása szerint különleges rendelkezéseket tartalmazza. Ebből csak az egyik §-ban foglalt rendelkezések azok amelyek a fiataalkorúakra vonatkoznak.⁵⁸ Ezen szakaszban a szabálysértési törvény egyrészt a büntetési tételek felső határának alacsonyabb mértékben való meghatározásáról, másrészt az életkorból adódó felnőttektől eltérő egzisztenciális

⁵³ Szabs. tv. 2. § (7) bekezdése.

⁵⁴ Btk. 15. §-a.

⁵⁵ Btk. 15. § a) pontja.

⁵⁶ Btk. 16. §-a.

⁵⁷ Szabs. tv. 26. §-a.

⁵⁸ Szabs. tv. 27. §-a.

körülményekből a munkaképességből fakadóan egyes büntetések alkalmazhatóságának, kiszabhatóságának általánoshoz képesti további akadályairól, feltételeiről rendelkezik.

A szabálysértési törvény fiatalkorúak vonatkozásában a három büntetési nem (elzárás, közérdekű munka és pénzbírság) közül csak kettő esetében az elzárás és a pénzbírság esetében csökkenti le a büntetés felső tételét. A közérdekű munka büntetés esetében a felső tételt (180 óra) nem csökkenti. Ezen rendelkezés, szisztéma megegyezik a Büntető Törvénykönyvben alkalmazott megoldással. A Büntető Törvénykönyv XI. fejezetében tartalmazza a fiatalkorúakra vonatkozó speciális, eltérő rendelkezéseket. Ezen rendelkezések is csökkentik a bűncselekmény vonatkozásában a kiszabható büntetések felső tételét fiatalkorú elkövető esetében. De a közérdekű munka büntetés vonatkozásában ezt a Büntető Törvénykönyv nem alkalmazza. Ezzel a szabálysértési törvény is összhangban van.

A szabálysértési törvény az elzárás esetében 60, illetve halmazat esetén 90 napról a büntetés felső határát 30, illetve halmazat esetén 45 napra viszi le. Gyakorlatilag felezi a felső tételeket. A pénzbírság esetében a felső határt 300.000,- forintról 100.000,- forintra viszi le.

A szabálysértési törvény helyszíni eljárás során kiszabott pénzbírságot külön helyszíni bírságnak nevezi, melyre alacsonyabb büntetési tétel vonatkozik, hiszen a helyszíni bírság felső határa „csak” 50.000,- forint. Fiatalkorú esetében ez a felső határ 25.000,- forintra csökken.

A pénzbírság összegének felső határának meghatározását a szabálysértési törvény azzal is teljessé teszi, hogy az egyes közlekedési szabálysértések miatt alkalmazandó szabálysértési pénzbírság, illetve helyszíni bírság kötelező mértékéről, valamint a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvénnyel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról szóló 63/2012. (IV. 2.) Kormányrendeletben meghatározott kötelező mértékű pénzbírság és helyszíni bírság összege sem haladhatja meg a 100.000,- forintot, illetve helyszíni bírság esetén a 25.000,- forintot. A kormányrendelet bizonyos szabálysértések esetében kiveszi a szabálysértési hatóság kezéből a differenciálás lehetőségét és az elkövető jövedelmi, vagyoni helyzetétől az elkövetés módjától, az enyhítő és súlyosító körülmények meglététől, számától, mértékétől függetlenül pontosan meghatározott összegű pénzbírság, helyszíni bírság kiszabását határozza meg. Ennek mértéke önmagában is magasabb lehet helyszíni bírság esetén a 25.000,-

forintnál, illetve halmazat esetén,⁵⁹ vagy a „három csapás” alkalmazása esetén⁶⁰ (vagyis, ha az elkövetés időpontját megelőző hat hónapon belül második, vagy harmadik alkalommal követ el kötelező összegű pénzbírsággal, helyszíni bírsággal sújtandó szabálysértést az ekövető) pénzbírság esetében is magasabb lehet 100.000,- forintnál. Ennek megakadályozása képen a generális maximum fiataloknál meghatározott eltérő mértékének megerősítéseként kifejezetten rendelkezik arról a szabálysértési törvény, hogy a kötelező mértékű pénzbírság, helyszíni bírság összege sem haladhatja meg a 25.000,-, illetve a 100.000,- forintot.

A szabálysértési törvény a büntetési tételek felső határának leszállításán túl további enyhítő szabályokat is meghatároz. Ilyen, hogy pénzbírság, helyszíni bírság csak akkor szabható ki fiatalokkal szemben, ha a fiatalok annak megfizetését vállalja.⁶¹ Ez a szabályozás a Büntető Törvénykönyv pénzbüntetés esetén a fiatalok vonatkozásában alkalmazandó szabályától eltér, de a valóságban ahhoz nagyon is hasonló. A Büntető Törvénykönyv pénzbüntetés kiszabását fiatalok vonatkozásában akkor engedi, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van a fiataloknak.⁶² Szabálysértés esetében maga az elkövető döntheti el, hogy képes-e megfizetni, vállalja-e megfizetni a pénzbírságot. Ha úgy gondolja, hogy családja segítségével jövedelem, kereset, vagyon híján is meg tudja fizetni a pénzbírságot, azt vállalhatja és vele szemben a legenyhébb büntetés kiszabható, míg bűncselekménynél jelen esetben nem szabható ki a legenyhébb büntetesként pénzbüntetés. Gyakran előfordul, hogy tanköteles fiatalok elkövető jövedelemmel, keresettel, vagyonnal nem rendelkezik, de vállalja a pénzbírság megfizetését éppen azért, hogy ne essen el a legenyhébb büntetés kiszabásának lehetőségétől. Igaz ebben az esetben ténylegesen a szabálysértési hatóság, a bíróság nem az elkövetőt bünteti, hanem azt a hozzátartozót aki helyette a pénzbírságot kifizeti. Így mindkét rendelkezés ésszerű, érvekkel alátámasztható, hiszen az egyik bűncselekmény esetén védi a fiatalokat a teljesíthetetlen büntetéstől és nem engedi a joghátrány áttételét az elkövető hozzátartozójára, míg a másik szabályozás szabálysértés esetén nagyobb szabadságot adva az elkövetőnek az ő kezébe adja annak eldöntését, hogy tényleg teljesíthetetlen-e számára a pénzbírság, helyszíni bírság megfizetése. Figyelemmel arra, hogy a pénzbírság, helyszíni bírság relatíve alacsonyabb mértékű, mint a pénzbüntetés, véleményem szerint nem okoz akkora aránytalanságot, ha a joghátrány esetlegesen a hozzátartozónál jelentkezik.

⁵⁹ Szabs. tv. 22. § (3) bekezdés.

⁶⁰ Szabs. tv. 23. § (4) bekezdés.

⁶¹ Szabs. tv. 27. § (3) bekezdés.

⁶² Btk. 113. § (1) bekezdés.

A szabálysértési törvény a helyszíni bírság kiszabása esetén a fiataloknál a vállalkozásán túl feltételül szabja még azt, hogy a törvényes képviselő jelenlétében kerüljön kiszabásra a helyszíni bírság. Ezen rendelkezést a 2013. évi XCIII. törvény vezette be módosítás formájában. Ugyanis gyakran előfordult, hogy a fiataloknál tettenérést követően felfokozott lelki állapotban a fiatal koránál fogva is eltérő pszichés tulajdonságoknak köszönhetően könnyen elfogadta a helyszíni bírság kiszabását és annak összegét. Értelmszerűen ilyen helyzetben nem várható kellően megfontolt nyilatkozat egy fiataloktól. Így indokolt volt annak bevezetése, hogy a törvényes képviselő jelenlétében kerülhessen sor csakis a helyszíni bírság kiszabására. Ezt indokolja az is, hogy a helyszíni bírság tudomásul vételével a meghallgatás, a tárgyalás, a jogorvoslat lehetőségéről is lemond a fiataloknál elkövető, mely vonatkozásban a törvényes képviselőt is megilleti a jogorvoslati jog. Így indokolt, hogy a törvényes képviselő aláírásával egyfajtképpen jóváhagyja a helyszíni bírság tudomásul vételét.

Megjegyzendő, hogy a szabálysértési törvény lehetővé teszi a helyszíni bírság felülvizsgálatát kérelemre, de ezt a lehetőséget csak jogszabálysértés esetén adja meg, mely esetben a helyszíni bírság módosítása, vagy visszavonása lehetséges. Eltúlzott összegű helyszíni bírság mérséklését nem teszi lehetővé a törvény.⁶³

További az általános anyagi jogi szabályokat enyhítő szabály, hogy fiataloknál esetében a „három csapás” szabályát nem lehet alkalmazni.⁶⁴ Vagyis, ha a fiataloknál elkövető a szabálysértés elkövetését megelőző hat hónapon belül legalább két ízben jogerősen már felelősségre vonták szabálysértés elkövetése miatt, akkor a büntetési tétel felső határát megemelő, illetve alapból elzárással nem sújtható szabálysértésnél elzárás büntetés kiszabását lehetővé tevő szabály nem alkalmazható.

Végül soron említeni kell még, hogy a szabálysértési törvény a Büntető Törvénykönyv rendelkezésével⁶⁵ egyezően előírja, hogy közérdekű munka büntetést akkor lehet kiszabni, ha a fiataloknál elkövető a határozat meghozatalakor már betöltötte a tizenhatodik életévét. Ez a szabály értelmszerűen kapcsolódik a Magyarország által is elfogadott nemzetközi egyezményhez⁶⁶ és a Munka

⁶³ Szabs. tv. 99/A (1) és (2) bekezdés.

⁶⁴ Szabs. tv. 27. § (4) bekezdés.

⁶⁵ Btk. 112. §.

⁶⁶ A foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1973. évi 58. ülésén elfogadott 138. számú Egyezmény 2. Cikk 3. pontja.

törvénykönyvről szóló 2012. évi I. törvény rendelkezéséhez.⁶⁷ Ezt a rendelkezést - azt ezzel teljesen egyértelművé téve - kiterjeszti a szabálysértési törvény a pénzbírság közérdekű munkára való átváltoztatása, vagyis a pénzbírság végrehajtása esetére is. Ha a fiatalkorú elkövető vállalja a pénzbírság megfizetését, de ténylegesen nem fizeti meg azt, akkor sem lehet közérdekű munkával sújtani, ha az arról rendelkező határozat meghozatalakor a tizenhatodik életévét még nem töltötte be. Ebben az esetben a pénzbírság végrehajtására hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szabálysértési hatóságnak azt a lépést ki kell hagynia és kezdeményeznie kell az illetékes bíróságnál a pénzbírság elzárásra való átváltoztatását.

Megjegyzendő, hogy előfordulhat olyan eset, hogy a fiatalkorú pénzbírság kiszabását nem vállalja és a határozat meghozatalakor a tizenhatodik életévét még nem töltötte be vagy bár betöltötte, de nem járul hozzá a közérdekű munka büntetés kiszabásához.⁶⁸ Ebben az esetben az az érdekes helyzet áll elő, hogy az elvileg enyhébb szabályok alkalmazásának köszönhetően a fiatalkorú elkövető csak egyetlen egy büntetéssel sújtható a legsúlyosabbal az elzárás büntetéssel. Igaz a büntetés helyett intézkedésként figyelmeztetés is alkalmazható, de ez a két végletet jelenti. Ezen két szankción kívül más enyhébb büntetés nem alkalmazható, mely igen nehéz helyzetbe hozza a jogalkalmazót, különösen, ha meg akar felelni Gyermekjogi Egyezmény rendelkezésének,⁶⁹ mely szerint gyermekkel szemben szabadságvesztés büntetés kiszabása csak végső eszközként és a lehető legrövidebb időtartamban alkalmazható, illetve meg akar felelni a szabálysértési törvényben ki nem mondott, de a joggyakorlatban szabálysértés vonatkozásában is elfogadott a Büntető Törvénykönyvben meghatározott⁷⁰ büntetési célnak a prevenciónak, vagyis, a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más szabálysértést kövessen el.

Ezt a fenti dilemmát orvosolhatja a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény, valamint ezzel összefüggésben egyes további törvények módosításáról szóló 2015. évi CCII. törvény rendelkezése,⁷¹ mely lehetővé teszi fiatalkorúak esetében a szabálysértési elzárás büntetés végrehajtásának próbaidőre történő felfüggesztését.

⁶⁷ Mt. 34. § (1) bekezdés I. fordulata.

⁶⁸ Szabs. tv. 120. § (5) bekezdés.

⁶⁹ a Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 37. cikk b) pontja.

⁷⁰ Btk. 79. §.

⁷¹ 2015. évi CCII. törvény 3. §-a.

A szabálysértési elzárás végrehajtásának próbaidőre történő felfüggesztése a Büntető Törvénykönyv szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésének szabályaihoz⁷² igazodik. A szabálysértési törvény is akkor engedi a végrehajtás felfüggesztését, ha alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető. Megjegyzendő, hogy a szabálysértési törvény a büntetés célját nem határozza meg, az csak a Büntető Törvénykönyvben történő meghatározásból következtethető ki. Ez is azt a vélelmet erősíti, hogy a jogalkotó a Büntető Törvénykönyv szabályozását kívánta átültetni a szabálysértési törvényben a kellő módosításokkal.

A szabálysértési törvény a Büntető Törvénykönyvhöz hasonlóan meghatározza, hogy a büntetés céljának végrehajtás felfüggesztésével való elérhetőségét különösen a fiatalok körülményeire és a cselekmény tárgyi súlyára figyelemmel kell megítélni, feltételezni. A Büntető Törvénykönyv csak az elkövető személyi körülményeit említi a feltételezés alapjaként. Így a szabálysértési törvény még többletként a szabálysértés tárgyi súlyát is a mérlegelés tárgyává teszi. Vagyis a fiatalok elkövető méltányolható körülményei és az általa elkövetett szabálysértés enyhe tárgyi súlya alapozhatja meg a szabálysértési elzárás végrehajtásának próbaidőre való felfüggesztését. Ezen rendelkezés alkalmazásának - figyelemmel arra, hogy friss még a módosítás - még nincs gyakorlati tapasztalata.

A szabálysértési törvény a Büntető Törvénykönyv szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésére vonatkozó rendelkezésének felépítését zsinórmértékként használva határozza meg először a próbaidő tartamát,⁷³ majd a kizáró okokat.⁷⁴ Meghatározza, hogy ha több szabálysértési elzárás felfüggesztéséről született döntés, akkor a próbaidők párhuzamosan telnek.⁷⁵ Rendelkezik a felfüggesztett szabálysértési elzárás fogatosításának eseteiről,⁷⁶ illetve, hogy melyik bíróság rendelkezik a fogatosításról.⁷⁷

Érdekes a Büntető Törvénykönyvtől eltérő szabály, hogy a végrehajtásában felfüggesztett elzárás büntetés esetén, ha a próbaidő eredményesen eltelt, a próbaidő leteltének napját követően a szabálysértési priusz tekintetében figyelmen kívül kell hagyni a büntetést, azt súlyosító körülményként nem lehet figyelembe venni egy elkövetéstől visszafelé számított két éven belüli ismételt elkövetés

⁷² Btk. 85-88. §-ai.

⁷³ Szabs. tv. 27/A. § (2) bekezdés.

⁷⁴ Szabs. tv. 27/A. § (3) bekezdés.

⁷⁵ Szabs. tv. 27/A. § (4) bekezdés.

⁷⁶ Szabs. tv. 27/A. § (5) bekezdés.

⁷⁷ Szabs. tv. 27/A. § (6) bekezdés.

esetén.⁷⁸ A szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése esetén igaz, hogy a próbaidő leteltének napján törvény erejénél fogva mentesül az elítélt a büntetett előlethez fűződő hátrányos jogkövetkezmények alól,⁷⁹ de a bűnügyi nyilvántartásban, a priuszban szerepel az elítélése és ismételt elkövetés esetén azt a bíróság súlyosító körülményként veszi figyelembe. Szabálysértési elzárás végrehajtásának felfüggesztése esetén a próbaidő leteltét követően viszont nem. Ez gyakorlatilag egy plusz kedvezmény a fiatalkorúnak arra az esetre, ha valóban a magatartási szabályokat betartja és eredményesen eltelik a próbaidő tartama. Véleményem szerint a szabálysértések alacsony társadalomra veszélyességére és az elkövető fiatalkorúságára tekintettel ez egy helyes módosítás, helyes, ha egy ilyen kis súlyú fiatalkori botlás a próbaidő eredményes letelte esetén úgymond nyom nélkül marad. Személyes tapasztalatom, hogy a rendőrségi szabálysértési előkészítő eljárás és a bírósági eljárás már elég visszatartó erőt képez a fiatalkorúak túlnyomó többségénél, ha ezt egy próbaidőre felfüggesztett elzárás büntetéssel a bíróság még úgymond megtoldja, igen nagy a valószínűsége annak, hogy a kellő visszatartó hatást ezzel a bíróság, az állami büntetőhatalom eléri.

A szabálysértési törvény rögzíti továbbá, hogy az elzárás büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről értesíteni kell a fiatalkorú védelembe vétele esetén a gyámhatóságot és a gyámhatóság útján a megelőző pártfogót, ha van ilyen.⁸⁰ Ezen rendelkezés a fiatalkorú helyes irányba való fejlődését, a fejlődésének helyes irányba való terelését hivatott szolgálni. Ugyanis szabálysértés elkövetése esetén felmerül, hogy a szülő nem látja el kellően a fiatalkorú nevelését és további ellenőrzés, vagy akár a fiatalkorúnak, a gyermeknek a családból való kiemelése szükséges.

A szabálysértési elzárás végrehajtásának felfüggesztéséről való rendelkezések során végezetül rögzíti a szabálysértési törvény, hogy a próbaidő eredményes leteltével a szabálysértési elzárás büntetést kitöltöttnek kell tekinteni,⁸¹ tehát az nem foganatosítható. Ez a rendelkezés az előbb említett rendelkezésekből egyértelműen következik, az elkövető részéről ez az egész jogintézménynek az értelme, külön magyarázatot szerintem nem igényel.

⁷⁸ Szabs. tv. 27/A. § (7) bekezdés.

⁷⁹ Btk. 100. § (1) bekezdés d) pontja.

⁸⁰ Szabs. tv. 27/A. § (8) bekezdés.

⁸¹ Szabs. tv. 27/A. § (9) bekezdés.

V. A szabálysértési bíróság elé állítás általános szabályai és alkalmazásának gyakorlati kérdései

A szabálysértési bíróság elé állítás feltétele a szabálysértési törvény szerint az, hogy elzárással is büntethető szabálysértés miatt az eljárás alá vont személy szabálysértési őrizetbe vételét rendeljék el.⁸² Ebben az esetben lehet az eljárás alá vont személyt bíróság elé állítani. Ezen rendelkezés alapján valójában egy feltétele van a bíróság elé állításnak: a szabálysértési őrizet. Ugyanis a szabálysértési őrizet is csak elzárással is büntethető szabálysértésen tetten ért elkövető esetén alkalmazható. Ezt erősíti meg az a rendelkezés is, hogy a bíróság nem tart tárgyalást, ha megállapítja, hogy a szabálysértési őrizetbe vétel feltételei nem álltak fenn.⁸³ Így a valóságban a bíróság elé állításnak két feltételét különböztethetjük meg: az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetésének gyanúját és a tettenérést, melyek a szabálysértési őrizet elrendelésének feltételei.

A szabálysértési törvény a XXIII. fejezetében határozza meg azon szabálysértéseket, amelyek esetén elzárás büntetés kiszabásának is lehet helye. Ezen szabálysértések vonatkozásában az eljárás lefolytatása a bíróság hatáskörébe tartozik.

A tettenérés fogalmát maga a szabálysértési törvény nem határozza meg. Annyi kiegészítést tesz, hogy „A tettenérésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni akkor is, ha a szabálysértés helyszínéről elmenekült elkövetőt a rendőrség az elkövetéstől számított negyvennyolc órán belül elfogja”.⁸⁴ A tettenérés vonatkozásában a gyakorlatban több értelmezési probléma is felmerült. Ezeknek köszönhetően kialakult gyakorlat tágan értelmezi a tettenérést. A tettenérés nem feltétlenül a rendőrségnek kell megejtenie, a sértett, vagy más személynek az elkövetésnek az észlelését is tettenérésként értékeli a jogalkalmazói gyakorlat. Sőt még a helyszíni kamerafelvételt is. A tettenérés szabályát kiegészítő fent idézett rendelkezés értelmezése is megengedő a joggyakorlatban. Ezen rendelkezés vonatkozásában az „elmenekül” szó értelmezése jelentett problémát. A gyakorlatban a más személy által való észlelést követően a helyszín elhagyása is menekülésként kerül értékelésre. Sőt még azt is, ha nyomokat hagy hátra és azt követve vagy azt értékelve jutnak az elkövető személyéhez. Mindezekből megállapítható, hogy a jogalkalmazó a bíróság elé állítás alkalmazására, az eljárás gyors lefolytatására törekszik mind a tettenérés, mind az elmenekül fogalmának tág értelmezésén keresztül,

⁸² Szabs. tv. 124. § (1) bekezdés.

⁸³ Szabs. tv. 125. § (2) bekezdés.

⁸⁴ Szabs. tv. 73. § (1) bekezdés II. fordulata.

ami fiatakorúak esetében igazodik a Gyermekjogi egyezménynek az eljárás késedelem nélküli lefolytatására vonatkozó előírásához,⁸⁵ bár az előfeltételét képező szabálysértési őrizetbe vétel nem feltétlenül egyezik meg az egyezménnyel, de erről később kívánok bővebben írni.

Megjegyzendő, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényben szabályozott bíróság elé állítás feltételeinek a szabálysértési bíróság elé állítás feltételeinek összevetésével megállapítható, hogy a szabálysértési bíróság elé állítás esetén nem feltétel az, hogy az ügy megítélése egyszerű legyen, az sem, hogy a bizonyítékok rendelkezésre álljanak és az sem, hogy az eljárás alá vont személy az elkövetést elismerje.

Az, hogy az ügy egyszerű megítélését nem írja elő a szabálysértési törvény egyértelmű, hiszen a szabálysértések önmagukban is egyszerű megítélésű ügyek a büntető ügyekhez képest. Az, hogy nem feltétel a beismerő vallomás az jogalkotói kérdés, az ügyek egyszerűek, kevés és könnyen beszerezhető bizonyítékok által a tényállás teljes körűen megállapítható beismerő vallomás nélkül is, az eljárás az ügy egyszerűségére tekintettel bíróság elé állítás esetén is teljeskörűen lefolytatható, az eljárás alá vont személy védekezése ellenőrizhető.

Véleményem szerint viszont az, hogy a szabálysértési törvény a büntetőeljárás törvénytől eltérően nem határozza meg a bíróság elé állítás feltételeként a bizonyítékok rendelkezésre állását aggályos. Munkám során számtalanszor tapasztaltam, hogy hiányos bizonyítékok esetén is bíróság elé állítja a rendőrség az eljárás alá vont személyt, egyfajta olyan gondolkozással, hogy „hátha a tárgyaláson sikerül bizonyítani”. Előfordult, hogy a szabálysértés elkövetését tagadó és csak rendőri jelentést és feljelentést tartalmazó irattal, bizonyítékokkal állították bíróság elé az eljárás alá vont személyt. Ilyen esetben a bíróság nem állapíthatja meg, hogy a bizonyítékok nem állnak rendelkezésre és a bíróság elé állítás feltételei nem állnak fenn. Ugyanis az elzárással sújtható szabálysértés elkövetése, illetve annak gyanúja és a szabálysértési őrizetbe vétel, mint feltételek fenn állnak. Értelemszerűen bizonyítottság hiányában a bíróság a bíróság elé állítás során nem vonja felelősségre az eljárás alá vont személyt. Hanem arra hivatkozással, hogy a tárgyalás alapján ügydöntő végzés meghozatalára nincs lehetőség a

⁸⁵ Gyermekjogi egyezmény 40.2 cikk b/iii pontja.

bíróság a bíróság elé állítás keretében folytatott eljárást befejezi és az eljárást rendes eljárásra utalja.⁸⁶

A szabálysértési törvény a rendőrség feladatává teszi, hogy a bíróság elé állítás időpontjáról haladéktalanul értesítse a sértettet,⁸⁷ közölje az eljárás alá vont személlyel, hogy milyen szabálysértés miatt és milyen bizonyítékok alapján állítja bíróság elé.⁸⁸ Ezen kívül a rendőrség feladata továbbá, hogy ügyvédet rendeljen ki, ha az eljárás alá vont személynek nincs meghatalmazott ügyvédje,⁸⁹ az ügyvédet és az eljárás alá vont személy képviselőjét értesítse a bíróság elé állítás időpontjáról, gondoskodjon, hogy az iratokat megismerhessék, az eljárás alá vont személlyel a tárgyalás előtt érintkezessen.⁹⁰ A rendőrség feladata még, hogy képviselője útján a tárgyaláson az iratokat és tárgyi bizonyítási eszközöket a bíróságnak átadja.⁹¹

A sértett rendőrség általi a bíróság elé állítás időpontjáról történő értesítésénél a szabálysértési törvény nem tesz említést a sértetti képviselőről. Ennek ellenére, hogy a sértett lehet jogi személy is, ami csakis képviselője útján értesíthető. Ezen kívül gyakori, hogy a sértettek különböző okokból (például időskorú, mozgásában korlátozott sértett, munkahelyéről eltávozni nem tudó sértett) képviselőt bíznak meg, hogy az eljárásban helyettük részt vegyenek. Erre a szabálysértési törvény az eljárási szabályok között⁹² lehetőséget ad. Az értesítésre vonatkozó eljárási szabályok meghatározása során is a szabálysértési törvény csak a sértett értesítését rögzíti.⁹³ Ennek ellenére egységes a joggyakorlat abban, hogy a sértetten a sértett képviselőjét is érteni kell, így sértetti képviselet esetén a rendőrségnek a sértett képviselőjét kell értesítenie a bíróság elé állítás időpontjáról.

A rendőrség feladatainak meghatározásáról szóló rendelkezések véleményem szerint továbbiakban külön magyarázatot nem igényelnek. Annyi viszont megjegyzendő, hogy a büntetőeljárásról szóló törvény bíróság elé állításra vonatkozó szabályai között az ügyész feladataira vonatkozó rendelkezések köszönnek vissza a szabálysértési törvény rendőrség feladatait meghatározó rendelkezéseiben.

⁸⁶ Szabs. tv. 125. § (7) bekezdés.

⁸⁷ Szabs. tv. 124. § (2) bekezdés I. fordulata.

⁸⁸ Szabs. tv. 124. § (2) bekezdés II. fordulata.

⁸⁹ Szabs. tv. 124. § (3) bekezdés I. fordulata.

⁹⁰ Szabs. tv. 124. § (4) bekezdés.

⁹¹ Szabs. tv. 125. § (1) bekezdés.

⁹² Szabs. tv. 55. §-a.

⁹³ Szabs. tv. 87. § (4) bekezdés I. fordulata.

Jogalkalmazói szempontból problémát szokott okozni a szabálysértési törvény azon rendelkezése, hogy a rendőrség képviselőjének a tárgyaláson kell az iratokat a tárgyi bizonyítékokkal együtt átadnia a bíróságnak. A büntetőeljárásról szóló törvény az ügyész részére olyan kötelezettséget állapít meg, hogy a tárgyalás megkezdése előtt adja át az iratokat, feltéve, hogy ez korábban nem történt meg.⁹⁴ A bíróság csak az iratok beérkezését követően tudja azt egyáltalán iktatni⁹⁵ és csak ezt követően tudja a bíróság a kellő ügyszám alatt a tárgyalást megkezdeni. Ezen kívül amennyiben valóban tárgyaláson adja át az iratokat a rendőrség képviselője először annak áttekintése szükséges, annak megvizsgálása céljából, hogy fennállnak-e a bíróság elé állítás feltételei, a szabálysértési őrizetbe vétel megtörtént-e, annak feltételei fennálltak-e, stb. Így ezen rendelkezése a szabálysértési törvénynek létszerűtlennek tűnik. Örömteli módon a gyakorlatban a rendőrség az iratokat a büntetőeljáráshoz hasonlóan általában a tárgyalás megkezdése előtt beterjeszti, így az itt említett rendelkezés csak ritkán okoz problémát.

A szabálysértési bíróság elé állítás szabályai továbbiakban a rendes eljárás tárgyalására vonatkozó szabályait követik, külön magyarázatot véleményem szerint nem igényelnek. De két dolog mégis kiemelendő, mint lényegi eltérés a rendes eljárás tárgyalásának menetére vonatkozó szabályokhoz képest. Az egyik, hogy a rendőrség képviselőjének a jelenléte kötelező. Rendes eljárás során a rendőrségi képviselő jelenléte nem kötelező, ellentétben a büntetőeljárásról szóló törvény ügyészek kötelező jelenlétére vonatkozó rendelkezésétől.⁹⁶ A szabálysértési törvény a rendes eljárás tárgyalásra vonatkozó szabályai között egyáltalán nem tesz említést a rendőrség képviselőjéről csak a kifogás tárgyaláson való elintézése szabályainál, mely szerint csak értesíteni kell a rendőrség képviselőjét a tárgyalásról.⁹⁷ A jogalkalmazói gyakorlat egységes a tekintetben, hogy a rendes eljárás során tartott tárgyalásról az előkészítő eljárást lefolytató rendőrséget értesíti. Megjegyzendő, hogy a rendőrségi képviselő tárgyaláson való megjelenése a gyakorlatban nagyon ritka.

A másik jelentős eltérés a bíróság elé állítás tárgyalásának szabályai és a rendes eljárás tárgyalásának szabályai között az az érdemi határozat írásba foglalásának szabálya. A rendes eljárásra vonatkozó szabályok között az érdemi döntés írásba foglalására nem találunk rendelkezést, sőt a kifogás elbírálása során tartott tárgyalás szabályai között is csak annyit rögzít a törvény, hogy a bíróság a

⁹⁴ Be. 552. § (2) bekezdés.

⁹⁵ Bírósági ügyvitel szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet.

⁹⁶ Be. 241. § (1) bekezdés.

⁹⁷ Szabs. tv. 110. § (8) bekezdés.

végzését nyomban nyilvánosan kihirdeti.⁹⁸ Az ügydöntő határozat írásba foglalásának kötelezettségét a szabálysértési törvény rögzíti,⁹⁹ de az írásba foglalásra határidőt nem határoz meg. Az általános gyakorlat az, hogy az általános ügyintézési határidőt¹⁰⁰ követve 30 napon belül kell az érdemi határozatot írásba foglalnia a bíróság eljáró bírójának, bírósági titkárjának. Ezzel szemben bíróság elé állítás esetén a bíróságnak a végzését nyomban írásba kell foglalnia és kézbesítenie kell a jelen lévő eljárás alá vont személynek és képviselőjének, valamint a rendőrség képviselőjének.¹⁰¹ Ez a szabályozás még a büntetőeljárás törvény bíróság elé állításra vonatkozó szabályaitól is eltér, hiszen ott nincs ilyen kötelezettség. Ezen szigorú rendelkezés okát talán az képezheti, hogy rövidebb tartamú büntetésekről és kényszerintézkedésekről van szó szabálysértés esetében, mint büntetőeljárásban. A szabálysértési őrizetet - ha elzárás büntetést szab ki a bíróság és a beszámítás után fennmaradó napok száma több mint tíz nap - legfeljebb tíz nappal lehet meghosszabbítani,¹⁰² illetve az elzárás büntetés tartama is rövidebb lehet, mint a harminc napos írásba foglalási határidő és annak kézbesítésének időpontja. Ugyanez áll fenn pénzbírság esetén, ahol a jogerőtől számított 30 napon belül kell azt megfizetni,¹⁰³ illetve kérhet részletfizetést az elkövető az általános szabálysértési hatóságnál,¹⁰⁴ továbbá a közérdekű munkánál is, melynél a jogerőtől számított 3 napon belül kell jelentkezni az illetékes állami foglalkoztatási szervnél.¹⁰⁵ Értelemszerűen ezen büntetések végrehajtásához szükséges az írásba foglalt végzés. Így az írásba foglalással eltelt idő az elkövető számára nyitva álló határidőből venne el.

A szabálysértési bíróság elé állítás kapcsán még meg kell említeni egy érdekes gyakorlati problémát, miszerint a tárgyalás elnapolásának van-e helye. A büntetőeljárásról szóló törvény kifejezetten rendelkezik a tárgyalás elnapolásáról.¹⁰⁶ Szabálysértési bíróság elé állítás esetére a szabálysértési törvény ilyen rendelkezéseket nem tartalmaz. Sőt a rendes eljárásról szóló rendelkezések között sem rendelkezik elnapolásról, csak a kifogás elbírálása során tartott tárgyalás szabályainál rendelkezik a tárgyalás tizenöt napra történő elnapolásáról, ha az ügy terjedelme, a bizonyítás kiegészítése miatt, vagy egyéb okból ez szükséges.¹⁰⁷ Általános a bírósági gyakorlat a tekintetben, hogy elzárással sújtható

⁹⁸ Szabs. tv. 115. § (2) bekezdés.

⁹⁹ Szabs. tv. 94. § (1) bekezdés I. fordulata.

¹⁰⁰ Szabs. tv. 81. § (2) bekezdés.

¹⁰¹ Szabs. tv. 125. § (6) bekezdés.

¹⁰² Szabs. tv. 73. § (4) bekezdés.

¹⁰³ Szabs. tv. 141. § (1) bekezdés I. fordulata.

¹⁰⁴ Szabs. tv. 143. § (1) és (3) bekezdése.

¹⁰⁵ Szabs. tv. 144. § (6) bekezdése.

¹⁰⁶ Be. 523. § (2) bekezdés I. fordulata.

¹⁰⁷ Szabs. tv. 114. § (2) bekezdés I. fordulata.

szabálysértés miatt indult szabálysértési eljárásban, vagyis a rendes eljárásban is van helye a tárgyalás elnapolásának. Abban viszont már nem egységes a gyakorlat, hogy szabálysértési bíróság elé állítás során lehetséges-e a tárgyalás elnapolása. Egyes álláspontok szerint a szabálysértési őrizet tartama alatt a bíróság elé állítás során tartott tárgyalás elnapolható. Véleményem szerint, bár a szabálysértési törvény ezt kifejezetten nem tiltja, a szabálysértési bíróság elé állítás során tartott tárgyalás nem napolható el. A szabálysértési törvény egyértelműen rendelkezik a vonatkozásban, hogy ha az ügy áttételének nincs helye és a tárgyalás alapján ügydöntő határozat meghozatalára sincs lehetőség, a bíróság a bíróság elé állítás keretében folytatott szabálysértési eljárást befejezi és a rendes eljárás szabályai szerint folytatja le.¹⁰⁸ Ebből véleményem szerint egyértelműen levezethető, hogy a tárgyalás elnapolásának nincs helye. A bíróságnak a bíróság elé állítás során tartott tárgyaláson az eljárást a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján kell lefolytatnia és ha mégsem lehetséges az ügy megnyugtató módon való lezárása, a tényállás teljes körű feltárása a bíróság a szabálysértési eljárást rendes eljárásra utalja.

Az előbbieket példával megvilágítva, ha a fiatalkorú törvényes képviselője - a későbbekben taglalt eltérő eljárási szabályok rendelkezései alapján előírtakkal ellentétben - nem jelent meg a bíróság elé állítás során és így a fiatalkorú eljárás alá vont személy meghallgatása nem lehetséges, az ügy érdemi lezárása végett a bíróság nem napolhatja el a tárgyalást, hogy majd másnap megjelenik a törvényes képviselő, vagy a helyette kirendelt eseti gyám, mivel a szabálysértési őrizet csak az elnapolt tárgyalás időpontját követően fog lejárni. Ebben az esetben a bíróságnak a bíróság elé állítás keretében folytatott szabálysértési eljárást rendes eljárásra kell utalnia és így kell gondoskodnia a törvényes képviselő eljárásban való részvételéről.

Bár a gyakorlat eltérő a szabálysértési bíróság elé állítás során tartott tárgyalás elnapolásának lehetőségéről, de országosan a többségi vélemény a jogalkalmazók között az, hogy a tárgyalás elnapolásának nincs helye bíróság elé állítás során.

A szabálysértési bíróság elé állítás joggyakorlata kapcsán véleményem szerint meg kell említeni egy országosan kisebbségi gyakorlatot is, mely szerint, ha a bíróság elé állítás céljából kitűzött tárgyaláson a tárgyalás kezdő időpontjáig a rendőrség a bíróság elé állítást nem fogatosította, az eljárás alá vont

¹⁰⁸ Szabs. tv. 125. § (7) bekezdés.

személyt a rendőrségi fogdáról nem állították bíróság elé késelem folytán, akkor a bíróság megállapítja a tárgyalás megnyitása után, hogy a bíróság elé állítás feltételei nem állnak fenn és az ügyet rendes eljárásra utalja.

Véleményem szerint a szabálysértési törvény bíróság elé állítására vonatkozó szabályainak téves értelmezésén alapul ez a gyakorlat. A szabálysértési törvény tárgyalás kitűzéséről nem tesz említést. Míg például a büntetőeljárásról szóló XIX. törvény a 2002. évi I. törvény módosítása folytán kialakult és ma is hatályos rendelkezése szerint a bíróság tárgyalást tűz bíróság elé állítás esetén.¹⁰⁹ Erről a szabálysértési törvény nem rendelkezik. A büntetőeljárás szabályozásának történelme során is előfordult, hogy az aktuális büntetőeljárás törvény nem rendelkezett tárgyalás kitűzéséről bíróság elé állítás esetén, hanem az ügyész tájékoztatta a bíróságot a bíróság elé állítás időpontjáról. Véleményem szerint, ha a törvényalkotónak az a szándéka lett volna, hogy a büntetőeljárás bíróság elé állítás szabályaival azonosan szabályozza a szabálysértési bíróság elé állítást, akkor rendelkezett volna a tárgyalás kitűzéséről. Ennek hiányában a büntetőeljárásban korábban hatályban lévő rendelkezésnek megfelelően kell véleményem szerint értelmezni a szabálysértési törvényt, vagyis a rendőrség bíróság elé állítja az eljárás alá vont személyt, melyet a bíróságnak tárgyalás kitűzése nélkül fogadnia kell. A gyakorlatban igaz ugyan, hogy az időpont egyeztetésre kerül, de hivatalosan tárgyalás kitűzésére nem kerül sor, kitűző végzés nem kerül meghozatalra. Tegyük fel, ha a bíróság az előre egyeztetett időpontban az eljárás alá vont személy bíróság elé állítása nélkül a tárgyalást megnyitja és megállapítja, hogy a bíróság elé állítás feltételei nem állnak fenn és az ügyet rendes eljárásra utalja, akkor sem lehet a később bíróság elé állított eljárás alá vont személy ügyét rendes eljárásra utalni, azt fogadni kell. Az ügyet rendes eljárásra véleményem szerint nem lehet utalni azzal, hogy a közösen megbeszélt időpontban az eljárás alá vont személy bíróság elé állítása nélkül megnyitott tárgyaláson késelem folytán nincs az eljárás alá vont személy bíróság elé állítva. Ez csak akkor lehetséges, ha egyáltalán nem tudja a szabálysértési őrizet időtartama alatt bíróság elé állítani a rendőrség az eljárás alá vont személyt például hirtelen fellépő egészségügyi probléma miatt.

A joggyakorlatban felmerült további kérdés, hogy az iratban lévő hiányosság, vagy más hiányosság miatt a bíróság az iratokat visszaküldheti-e a rendőrségnek. Iratvisszaküldésre a büntetőeljárás törvény bíróság elé állítás esetén lehetőséget ad, de a szabálysértési törvény ilyen rendelkezést nem

¹⁰⁹ 1998. évi XIX. törvény 519. § (1) bekezdése.

tartalmaz. A szabálysértési törvény azon rendelkezése alapján, miszerint ha az ügydöntő végzés meghozatalára nincs lehetőség és az ügy áttételének sincs helye akkor a bíróság az eljárást rendes eljárás szabályai szerint folytatja tovább¹¹⁰ arra lehet következtetni, hogy nincs helye az iratok rendőrség részére történő visszaküldésének. Ha a törvényalkotónak ilyen szándéka lett volna kifejezetten rendelkezhetett volna erről a büntetőeljárásról szóló törvény rendelkezéséhez hasonlóan.¹¹¹ A bírósági gyakorlat ezen álláspontot követi egységesen.

VI. A fiatalkorúakra vonatkozó speciális szabálysértési eljárási szabályok és azok alkalmazása bíróság elé állítás esetén

A szabálysértési törvény külön fejezetben szabályozza a fiatalkorúakra vonatkozó eljárási szabályokat.¹¹² Először a törvény meghatározza, hogy a szabálysértési eljárást a fiatalkorú életkori sajátosságaira figyelemmel kell lefolytatni, egyúttal rögzíti, hogy a szabálysértési eljárás célja, hogy elősegítse a fiatalkorúnak a törvények iránti tiszteletét.¹¹³ Ez a normaszöveg szinte teljesen megegyezik a büntetőeljárás törvény rendelkezésével.¹¹⁴ Ezen szabályozásnak az oka egyértelmű: a fiatalkorú személy személyisége még fejlődésben van, személyisége nem teljesen kialakult. Így más kell, hogy legyen mind a büntetőeljárásnak, mind pedig a szabálysértési eljárásnak a célja. A hatóságoknak, a bíróságnak csak az lehet a célja, hogy törvénytisztelő felnőttkori személyiség alakuljon ki. A fiatalkorú személy fejlődését ez irányba kell előmozdítani. Ezt nem csak az eljárás lefolytatása során, hanem a szankció megválasztásakor is érvényre kell juttatni. A szabálysértési törvény ezért rögzíti is, hogy a büntetés és az intézkedés célja fiatalkorúval szemben elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjék és a társadalom hasznos tagjává váljon. Ez a szabályozás szintén teljesen megegyezik a büntetőjogban, pontosabban a Büntető Törvénykönyvben használt megfogalmazással.¹¹⁵ Arra tekintettel, hogy a szabálysértési törvény átfogóan az anyagi jogi és az eljárásjogi szabályokat is egységesen magába foglalja, a büntetőjogban az anyagi jogi és az eljárásjogi kódexekben külön-külön rögzített szabályokat egyszerre egy törvényben határozta meg a jogalkotó. Tapasztalatom szerint a szabálysértési eljárásnak a fiatalkorú személy életkori sajátosságainak figyelembevételével való lefolytatása is elősegíti a fiatalkorú helyes irányba való fejlődését, de a

¹¹⁰ 2012. évi II. tv. 125. § (7) bekezdése.

¹¹¹ 1998. évi XIX. törvény 523. § (2) bekezdése.

¹¹² Szabs. tv. XX. fejezete.

¹¹³ Szabs. tv. 134. § (1) bekezdés I. fordulata.

¹¹⁴ Be. 447. § (1) bekezdés.

¹¹⁵ Btk. 106. § (1) bekezdés.

meghatározó a szankció milyensége és mértéke. Egy túlzott mértékű szankció, például egy több napos elzárás akár helytelen irányba is terelheti a fiatalkorút, kriminalizálhatja őt. Viszont egy nevelő jellegű szankció teljesen alkalmas a fiatalkorú fejlődésének helyes irányba való terelésére. Természetesen nem minden esetben és nem minden fiatalkorú elkövető esetén lehet ezt elérni. Ezért is fontos, hogy a törvény a normaszövegében az elsősorban szót használja. Sajnos kisebb mértékben, de előfordul, hogy a tizennyolcadik életévéhez már közel álló olyan fiatalkorú kerül a hatóságok, a bíróságok elé, akik már kialakult személyiséggel, adott esetben kialakul bűnözői jegyeket mutató személyiséggel rendelkeznek. Ebben az esetben természetesen már nem a fiatalkorú elkövető személyiségfejlődésének helyes irányba való terelése a szankció célja, hiszen az már sajnos lehetetlen, hanem a felnőtt korúaknál is alkalmazott cél a megelőzés, a visszatartó hatás elérése, melyre a törvény lehetőséget ad a jogalkalmazónak, hiszen elsődleges szó használata enged kivételt a szankció céljának megválasztásánál.

Garanciális jellegű szabályként rögzíti a szabálysértési törvény, hogy a fiatalkorú meghallgatásától nem lehet eltekinteni, ha előreláthatólag szabálysértési elzárás, közérdekű munka vagy pénzbírság kiszabására kerül sor.¹¹⁶ Ezen rendelkezést több minden is indokolja. Egyrészt magának a szabálysértési törvénynek a rendelkezései, hiszen pénzbírságot csak akkor lehet alkalmazni fiatalkorúval szemben, ha annak megfizetését vállalja.¹¹⁷ Ezt a vállalást pedig a fiatalkorú értelemszerűen csak a meghallgatása esetén teheti meg. Ezen kívül a közérdekű munka büntetést is csak akkor lehet kiszabni még felnőtt korúval szemben is - a közérdekű munka végrehajtásához szükséges feltételek fennállása esetén is - ha nyilatkozik arról az eljárás alá vont személy, hogy hozzájárul a közérdekű munka kiszabásához.¹¹⁸ Ezen kívül elzárás büntetést csak bíróság szabhat ki,¹¹⁹ a bíróság elzárás büntetést csak tárgyalás tartása mellett szabhat ki.¹²⁰ Így a törvénynek önmagával való összhangjának a megteremtése, hogy a meghallgatást kötelezővé teszi fiatalkorú esetében, ha szabálysértési elzárás, közérdekű munka, vagy pénzbírság kiszabására kerül sor előreláthatólag. Ez a rendelkezés továbbiakban még megfelel az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének is, mely szerint az ítélőképessége birtokában lévő gyermeknek biztosítani kell, hogy az őt érdeklő kérdésben szabadon kinyilváníthassa véleményét.¹²¹

¹¹⁶ Szabs. tv. 134. § (2) bekezdés.

¹¹⁷ Szabs. tv. 27. § (3) bekezdés.

¹¹⁸ Szabs. tv. 120. § (5) bekezdés és Szabs. tv. 179/A. § (5) bekezdés.

¹¹⁹ Szabs. tv. 9. § (1) bekezdés.

¹²⁰ Szabs. tv. 118. (4) bekezdés és Szabs. tv. 118. § (1) bekezdés.

¹²¹ Az 1991. évi LXIV. törvény által kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 12/1. és 12/2. cikk.

A fiatalkorú eljárás alá vont személy jogainak biztosítás érdekében a szabálysértési törvény - a büntetőeljárás törvény vonatkozó rendelkezésével egyezően¹²² - előírja továbbá, hogy a fiatalkorú törvényes képviselőjét, gondozóját a szabálysértési hatóságnak a meghallgatásról, illetve a bíróságnak a tárgyalásról értesítenie kell, azzal a felhívással, hogy a fiatalkorú megjelenéséről gondoskodjék.¹²³ Ezen kívül a fiatalkorú meghallgatására a törvényes képviselő jelenlétében kerülhet csak sor, kivéve ha a törvényes képviselő a szabálysértést a fiatalkorúval együtt követte el, illetve érdekellentét áll fenn közöttük, vagy a törvényes képviselő a jogainak gyakorlásában akadályozva van, vagy a fiatalkorúnak nincs törvényes képviselője, vagy annak személye nem állapítható meg.¹²⁴ A fenti kivételek fennállása esetén a gyámhatóság az amely eseti gondnokot rendel ki.¹²⁵ Ezen rendelkezés szintén egyezik a büntetőeljárás törvény vonatkozó rendelkezéseivel.¹²⁶

A fenti szabályozás ismertetése kapcsán ki kell emelni, hogy a törvény az értesítési kötelezettségnél címzettként, jogosultként nemcsak a törvényes képviselőt, hanem a gondozót is említi. A törvényes képviselő fogalmát maga a szabálysértési törvény nem határozza meg. Törvényes képviselő fogalmát a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) határozza meg. A Ptk. szerint „A kiskorú gyermek szülői felügyelet vagy gyámság alatt áll.”¹²⁷ A Polgári Törvénykönyv megfogalmazása szerint szülői felügyelet magában foglalja a törvényes képviselő jogát,¹²⁸ míg a gyám a gyermek törvényes képviselője.¹²⁹ Ezen rendelkezések alapján egyértelműen megállapítható, hogy a fiatalkorú eljárás alá vont személy törvényes képviselője a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülője, vagy a gyámja. Ezzel szemben a gondozó bármely más személy is lehet. Lehet gyámságot el nem látó nagykorú testvér, nagynéni, szülő élettársa, stb. Bár a törvény nem határozza meg, de az egységes bírósági gyakorlat az, hogy a törvényes képviselőt értesíti a bíróság a tárgyalásról. Gondozót egyedül nem értesíti a bíróság, csak a törvényes képviselő mellett. Előfordul, hogy a gyermeket nem a szülő gondozza, nem nála tartózkodik, de a szülő szülői felügyeleti joga még fennáll, ebben az esetben a bírósági gyakorlat az, hogy a tárgyalásról mind a törvényes képviselőt, mind a gondozót értesíti.

¹²² Be. 68. § (2) bekezdés.

¹²³ Szabs. tv. 134. § (3) bekezdés.

¹²⁴ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés a) és b) pont, valamint c) pont I. fordulata.

¹²⁵ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés c) pont II. fordulata.

¹²⁶ Be. 452. § (1) bekezdés.

¹²⁷ Ptk. 4:146. § (1) bekezdés.

¹²⁸ Ptk. 4:146. § (2) bekezdés.

¹²⁹ Ptk. 4:224. §-a.

A szabálysértési törvény a Gyermejközi Egyezmény¹³⁰ összhangban írja elő, hogy a fiatakorút a törvényes képviselő jelenlétében hallgatja meg a hatóság, vagy a bíróság. A fent említett kivételek közül egy okoz a joggyakorlatban problémát. Az hogy mi minősül a törvényes képviselő jogainak gyakorlásának akadályozásának. Előfordul, hogy szabálysértési bíróság elé állításon tartandó tárgyaláson, azért nem jelenik meg a törvényes képviselő, mert munkahelyéről nem kívánt eltávozni, vagy nem engedték el a munkahelyéről, esetleg másik kiskorú gyermekének más általi felügyeletét az idő rövidsége miatt is nem tudja megszervezni. Ebben az esetben a saját joggyakorlatomban gyakran hivatkozik a rendőrség képviselője a törvényes képviselő akadályoztatására. A törvény viszont akként rendelkezik, hogy a törvényes képviselő a jogainak gyakorlásában van akadályozva, nem pedig a tárgyaláson való megjelenésben. Ez azt sugallja, hogy betegség, külföldön tartózkodás az ami akadályoztatásnak minősülhet. Ráadásul ezen akadályoztatásnak fizikainak kell lennie, az hogy a törvényes képviselő nem kíván a tárgyaláson megjelenni, akár azért mert bagatellnek tartja az elkövetett szabálysértést, akár azért mert nem érdekli az eljárás alá vont személy sorsa, semmiképpen sem minősül akadályoztatásnak. A törvényes képviselő akadályoztatás fennállása nélküli távolléte a bíróság elé állítás megtartásának akadályát képezi. Ebben az esetben a bíróság a tárgyalást megnyitja, sőt meg is kezdi, megállapítja, hogy a bíróság elé állítás feltételei fenn állnak, hiszen annak csak az a feltétele, hogy szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértés miatt őrizetbe vett eljárás alá vont személyről legyen szó,¹³¹ de a fiatakorú eljárás alá vont személyt nem hallgathatja meg, így a bíróság elé állítás keretében folytatott eljárást befejezi és az ügyet rendes eljárásra utalja.¹³² Ezen kérdés megvizsgálása során említeni kell, hogy kinek a feladata a törvényes képviselő bíróság elé állítás keretében tartott tárgyaláson való megjelenésének biztosítása. A büntetőeljárásról szóló törvény kimondja, hogy az ügyész gondoskodik arról, hogy a tárgyaláson jelen legyenek, akiknek a részvétele kötelező, illetve, hogy gondoskadjon, hogy jelen lehessenek, akiknek a részvétele nem kötelező.¹³³ A szabálysértési törvény viszont arról nem tesz említést, azt nem szabályozza, hogy kinek a feladata a törvényes képviselő jelenlétének biztosítása a bíróság elé állítás során tartott tárgyaláson. Annyit rögzít a szabálysértési törvény, hogy a rendőrség az ügyvédet és a képviselőt a tárgyalás időpontjáról értesíti.¹³⁴ Erre a rendelkezésre tekintettel a gyakorlatban az az egységes álláspont alakult ki, hogy a rendőrség feladata gondoskodni a törvényes képviselő jelenlétéről a fiatakorú bíróság elé állítása során

¹³⁰ Az 1991. évi LXIV. törvény által kihirdetett a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 40/2/iii. cikk.

¹³¹ Szabs. tv. 124. § (1) bekezdés.

¹³² Szabs. tv. 125. § (7) bekezdés.

¹³³ Be. 520. §-a.

¹³⁴ Szabs. tv. 124. § (4) bekezdés.

tartott tárgyalás vonatkozásában. Így a bíróság maga nem intézkedik a törvényes képviselő tárgyaláson való megjelenéséről, hanem a korábban már említett gyakorlat szerint az ügyet rendes eljárásra utalja, melynek keretében már feladata a törvényes képviselő tárgyaláson való jelenlétéről gondoskodni, illetőleg arra így lehetősége is van.

A joggyakorlatban problémát jelent még a szabálysértési törvény azon szabályának alkalmazása, hogy a fenti kivételek fennállása esetén a gyámhatóság eseti gyámot rendel ki.¹³⁵ A problémát az idő rövidsége okozza. Vagyis, hogy az őrizetbe vételt követően az eljárás alá vont személy törvényes képviselőtének tisztázása és a fiatalkorú bíróság elé állítása között igen rövid idő telik el. Abban az esetben, ha ezen időintervallumba még beleesik a hétvége az eseti gyám kirendelése szinte lehetetlen. Így a gyakorlatomban ritkán előforduló azon esetben amikor a korábban említett kivételek fennállnak a gyámhatóság részéről eseti gyám még sose került kirendelésre. A rendőrség ez irányú megkeresését az illetékes gyámhatóságok az idő rövidségére hivatkozással mindig visszautasították. Természetesen ebben az esetben a bíróság nem intézkedhet, hanem a már korábban említett gyakorlatnak megfelelően az ügyet rendes eljárásra utalja.

Szeretném még itt kiemelni, hogy a szabálysértési törvény nem mondja ki kategorikusan, hogy az eseti gyám az a fiatalkorú törvényes képviselőjének minősül, míg a büntetőeljárás törvényünk igen.¹³⁶ Ez a gyakorlatban problémát nem okoz, hiszen az eseti gyám is gyám,¹³⁷ így a korábban említett Ptk. szabályok alapján, mint gyám törvényes képviselőnek minősül.

Meg kell még említeni, hogy a törvényes képviselő és a fiatalkorú eljárás alá vont személy között fennálló érdekellentét esetén a szabálysértési eljárásban a rendőrség és a bíróság a törvényes képviselőt az eljárásból nem zárhatja ki, mint a büntetőeljárás során.¹³⁸ Viszont a gyakorlat szerint azzal egyenértékű módon az érdekellentétben álló törvényes képviselő szabálysértési eljárásban való részvételét mellőzi és - ha van más törvényes képviselő és vonatkozásában érdekellentét nem áll fenn - más törvényes képviselő részvételéről gondoskodik. Ha pedig más törvényes képviselő részvétele nem megoldható a bíróság a bíróság elé állítás keretében folytatott eljárást befejezi és az ügyet rendes eljárásra utalja.

¹³⁵ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés c) pont II. fordulata.

¹³⁶ Be. 452. § (3) bekezdés.

¹³⁷ Ptk. 4:163. § (4) bekezdés.

¹³⁸ Be. 452. § (2) bekezdés.

A szabálysértési törvény a továbbiakban a fiatalkorúakra vonatkozó speciális eljárási szabályok körében előírja, hogy a tárgyaláson megjelent gondozót a fiatalkorú életviszonyaira nézve minden esetben meg kell hallgatni. A gondozó ezekre a körülményekre nézve a nyilatkozattételt nem tagadhatja meg.¹³⁹ Fontos, hogy a törvény gondozóról beszél, nem pedig törvényes képviselőről. Így, ha a tárgyaláson megjelent törvényes képviselő nem minősül gondozónak nem kötelező a fiatalkorú életviszonyaira meghallgatni.

A bírósági gyakorlat szerint a gondozót a meghallgatása előtt figyelmezteti a bíróság, hogy csak a fiatalkorú életviszonyaira hallgatja meg és, hogy e tekintetben a nyilatkozattételt nem tagadhatja meg. Erre vonatkozó kötelezettséget a szabálysértési törvény nem határoz meg, de a tanú figyelmeztetésére vonatkozó rendelkezésekre¹⁴⁰ figyelemmel a gyakorlat szerint szükséges a gondozó tájékoztatása, figyelmeztetése. Ez nagyon sok gyakorlati problémát is megold, hiszen a gondozók laikus személyek, így nem igazán tudják maguktól, hogy mire is hallgatja meg a bíróság. A nyilatkozattételi kötelezettségre való figyelmeztetés szükségessége pedig szerintem nem igényel különösebb magyarázatot, igaz a nyilatkozattétel megtagadásának esetéről szabálysértésben még nem hallottam. Ha mégis előfordul akkor rendbírásra vonatkozó rendelkezések¹⁴¹ alkalmazásával lehet a nyilatkozattételt elérni.

Itt kell említeni véleményem szerint a szabálysértési törvény azon anyagi jogi rendelkezéseit, amelyek a törvényes képviselő jogállására és jogaira vonatkoznak. A szabálysértési törvény a szabálysértési eljárásban részt vevő személyek című fejezetében szabályozza az eljárás alá vont személy képviselőjének jogállását.¹⁴² A törvény az eljárás alá vont személy képviselője gyűjtőfogalmában említi a törvényes képviselőt. Emellett az eljárás alá vont személy képviselője az általa meghatalmazott nagykorú személy is.¹⁴³ A törvény szabályozza az eljárás alá vont személy képviselője vonatkozásában a kizárási okokat is, melyek a törvényes képviselőre is vonatkoznak.¹⁴⁴ Így nem járhat el a szabálysértési eljárásban törvényes képviselőként az, aki az ügyben, mint eljárás alá vont személy, sértett, tanú vesz

¹³⁹ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés c) pont III. fordulata.

¹⁴⁰ Szabs. tv. 62. § (3) bekezdés.

¹⁴¹ Szabs. tv. 77. § (1) bekezdés.

¹⁴² Szabs. tv. IX. fejezet 40. cím.

¹⁴³ Szabs. tv. 53. § (1) bekezdés.

¹⁴⁴ Szabs. tv. 53. § (2) bekezdés.

vagy vett részt. A büntetőeljárásról szóló törvény a védő esetében határoz meg kizáró okokat,¹⁴⁵ igaz védő csak ügyvéd, vagy európai közösség jogász lehet.¹⁴⁶ A büntetőeljárásról szóló törvény a törvényes képviselő vonatkozásában kizárási okokat nem határoz meg, csak azt, mikor kell a gyámhatóságnak eseti gyámot kirendelnie fiatalok terhelt esetében.

A szabálysértési törvénynek az eljárás alá vont személy képviselője vonatkozásában meghatározott kizárási okai a rendelkezés nyelvtani értelmezése alapján egyértelműen a törvényes képviselőre is vonatkoznak, de véleményem szerint a törvényalkotó azokat az eljárás alá vont személy egyéb képviselőire tekintettel határozta meg. Ugyanis a kizáró okok fennállása esetén egyértelműen megállapítható az érdekellentét a fiatalok eljárás alá vont személy és a törvényes képviselő között. Véleményem szerint hipotetikus az az eset, amikor a kizárási ok fennállása esetén mégis érdekellentét hiányáról beszélünk. Ennek ellenére álláspontom szerint a kizáró okokat a törvényes képviselő esetében is alkalmazni kell, azzal, hogy azon esetek objektívek, míg az érdekellentét szubjektív megítélés kérdése.

A szabálysértési törvény eljárás alá vont személy képviselőjére vonatkozó anyagi jogi szabályai közül említeni kell, hogy itt határozza meg a törvény a törvényes képviselő, mint eljárás alá vont személy képviselőjének jogait. Miszerint az eljárás alá vont személy képviselőjét az eljárás alá vont személy jogai illetik meg és még joga van az eljárás során az általa képviselt eljárás alá vont személlyel ellenőrzés nélkül kapcsolatot tartani.¹⁴⁷ Ez alapján a törvényes képviselő jogosult az eljárási cselekményeknél jelen lenni, észrevételt, indítványt tenni, kérdést intézni, a szabálysértési hatóságtól, bíróságtól felvilágosítást kérni, az ügy irataiba betekinteni, azokról másolatot kérni, készíteni.¹⁴⁸ E tekintetben a szabálysértési törvény szabályozása a büntetőeljárásról szóló törvény szabályozásától¹⁴⁹ eltér, hiszen a büntetőeljárásban a törvényes képviselő csak azon eljárási cselekményekről készült iratokba tekinthet be a nyomozás során amelyeknél jelen lehetett, így az irat betekintési joga nem teljes, mint a szabálysértési eljárás esetében. Egyebekben a jelenléti, észrevételezési, felvilágosítás kérés, indítványtételi, valamint jogorvoslati jogára a védő jogai az irányadók a büntetőeljárásban. Ezzel szemben a szabálysértési eljárásban az eljárás alá vont személy jogaira vonatkozó rendelkezéseket kell

¹⁴⁵ Be. 45. § (1) bekezdés.

¹⁴⁶ Be. 44. § (1) bekezdés.

¹⁴⁷ Szabs. tv. 53. § (4) bekezdés.

¹⁴⁸ Szabs. tv. 52. § (3) bekezdés.

¹⁴⁹ Be. 451. §-a.

alkalmazni, azzal, hogy a fellebbezés jogát külön szabályozza a törvény az általános eljárási szabályok között¹⁵⁰.

A törvényes képviselő fellebbezési jogát az általános eljárási szabályok mellett a speciális eljárási szabályok között is kimondja a szabálysértési törvény, sőt azt meghaladóan általánosságban jogorvoslati jogot biztosít.¹⁵¹ Sőt a törvény a gondozónak is megadja a jogorvoslati jogot, amellett, hogy a bíróság és a szabálysértési hatóság kötelezettségévé teszi a végzések és a határozatok törvényes képviselő és a gondozó részére való kézbesítését. Ez a büntetőeljárási törvénytől eltérő szabályozás, hiszen büntetőeljárás során a gondozónak nincs fellebbezési joga.¹⁵² Sőt a büntetőeljárásban a törvényes képviselő fellebbezési joga korlátozott, annyiban, hogy csak a terhelt javára fellebbezhet,¹⁵³ míg a szabálysértési eljárásban a törvényes képviselő és a gondozó jogorvoslati joga ilyen formában nincs korlátozva. A fiataikorú eljárás alá vont személy gondozója nem minősül a szabálysértési eljárásban rész vevő személynek¹⁵⁴ és nem is minősül törvényes képviselőnek.¹⁵⁵ A szabálysértési törvény szerint a gondozót csak a tárgyalásról kell értesíteni,¹⁵⁶ illetve megjelenése esetén a fiataikorú eljárás alá vont személy életviszonyaira nézve kell meghallgatni.¹⁵⁷ Így a teljes és - az időbeli korlát kivételével - szinte korlátlan jogorvoslati jog megadása indokolatlannak látszik, főleg a törvényes képviselő ugyanilyen jogorvoslati jogának biztosítása mellett.

Meg kell jegyezni a bíróság és a szabálysértési hatóság értesítési kötelezettségére visszatérve, hogy a törvény szerint ha a törvényes képviselő tárgyaláson, meghallgatáson való megjelenésének akadálya van a gyámhatóságot kell a tárgyalásról, meghallgatásról értesíteni.¹⁵⁸ Ennek oka az, hogy a törvényes képviselő ha jogainak gyakorlásában akadályozva van eseti gyám kirendelése szükséges.¹⁵⁹ A tárgyalásról, a meghallgatásról való értesítéssel tájékoztatja a bíróság és a szabálysértési hatóság a gyámhatóságot az eseti gyám kirendelésének szükségességéről. Ha pedig az eseti gyám kirendelésre került, akkor a gyámhatóság képviselőjének értesítésével biztosítottnak tekinthető az eseti gyám tárgyaláson, meghallgatáson való megjelenése, illetve ezirányú értesítése.

¹⁵⁰ Szabs. tv. 121. § (1) bekezdés.

¹⁵¹ Szabs. tv. 134. § (5) bekezdés.

¹⁵² Be. 324. § (1) bekezdés.

¹⁵³ Be. 324. § (2) bekezdés.

¹⁵⁴ Szabs. tv. IX. fejezete.

¹⁵⁵ Ptk. 4:146. §-a és 4:224. §-a.

¹⁵⁶ Szabs. tv. 134. § (3) bekezdés I. fordulata.

¹⁵⁷ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés c) pont III. fordulata.

¹⁵⁸ Szabs. tv. 134. § (3) bekezdés II. fordulata.

¹⁵⁹ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés b) pontja.

A fiatalkorúakra vonatkozó speciális eljárási szabályként említendő még a szabálysértési eljárásban a fiatalkorúval szemben alkalmazott büntetés és intézkedés céljának megvalósítását szolgáló a szabálysértési törvény azon rendelkezése is, hogy a szabálysértési hatóság, ha indokoltnak tartja, kezdeményezheti a gyámhatóságnál, mint erre feljogosított szervnél^{160,161} a fiatalkorú védelembé vételét. Az elzárással is sújtható szabálysértés elkövetése esetén ez kötelezettsége a szabálysértési hatóságnak, az előkészítő eljárás lefolytató szervnek és a bíróságnak.¹⁶² A fiatalkorúakkal szemben folytatott bíróság elé állítások esetében a gyakorlat az, hogy a szabálysértési előkészítő eljárást lefolytató rendőrség az aki kezdeményezi a gyámhatóságnál a fiatalkorú védelembé vételét. Viszont az ítélkezési gyakorlatban a bíróság elé állítás során olyan fiatalkorúakkal találkozunk a bíróság akik esetében a védelembé vétel nem igazán indokolt. A fiatalkorúak egy része már nevelésbe vett, de szökésben lévő fiatalkorú, a szülőktől külön élő fiatalkorú. Az ő esetükben a védelembé vétel már nem lehetséges. Az esetek másik része közé tartozik, mikor családban nevelkedő fiatalkorú követ el szabálysértési elzárással is sújtható szabálysértést, tipikusan kis tárgyú súlyú általában első alkalommal bolti lopásokat, terménylopásokat és téli falopásokat, melyek esetében még nem indokolt a védelembé vétel. Így a hatóságok kezdeményezése esetén is ritka a fiatalkorú elkövető védelembé vételének elrendelése.

Meg kell jegyezni, hogy a büntetőeljárás törvény is tartalmaz a fentihez hasonló rendelkezést,¹⁶³ mellyel előírja szükség esetén a gyámhatósági intézkedés elrendelésének kezdeményezését. Fontos kiemelni, hogy csak szükség esetén és bármilyen gyámhatósági intézkedés elrendelését lehet kezdeményezni. Ezzel szemben szabálysértési eljárásban az elzárással is sújtható szabálysértést elkövető fiatalkorú esetében kötelező a kezdeményezés, igaz csak a védelembé vétel kezdeményezése vonatkozásában és ilyenkor is a gyámhatóság dönthet úgy, hogy a védelembé vételt nem rendeli el.

Ezen fejezetben utoljára kell említeni a szembesítésre vonatkozó eltérő szabályozást. A szembesítés az eljárás alá vont személyek, a tanúk és az eljárás alá vont személy és a tanú vallomásai közötti ellentmondások tisztázására alkalmazható.¹⁶⁴ Fontos, hogy nem kötelező, az eljáró szabálysértési

¹⁶⁰ Szabs. tv. 134. § (6) bekezdés

¹⁶¹ a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. 68. § (1) bekezdés

¹⁶² Szabs. tv. 134. § (6a) bekezdés

¹⁶³ Be. 447. § (2) bekezdés

¹⁶⁴ Szabs. tv. 70/A. § (1) bekezdés I. fordulata

hatóság vagy bíróság mérlegelésétől függ, hogy alkalmazza-e a szembesítést. A szabálysértési törvény az általános eljárási szabályoknál már rendelkezik a szembesítés mellőzéséről ha a tanú, vagy az eljárás alá vont személy védelme érdekében ez szükséges.¹⁶⁵ Ezt erősíti tovább a szabálysértési törvény a fiatakorúakra vonatkozó speciális eljárási szabályoknál azzal a rendelkezéssel,¹⁶⁶ hogy a szembesítésre csak törvényes képviselő jelenlétében kerülhet sor feltéve, ha a szembesítés a fiatakorúban nem kelt félelmet. Ez a speciális eljárásjogi rendelkezés valójában az általános eljárásjogi rendelkezés megerősítése, hiszen ez is a fiatakorú védelmét szolgálja. Megjegyzendő, hogy ha a szembesíteni kívánt fiatakorú eljárás alá vont személy, akkor egyértelmű, hogy a törvényes képviselő jelenléte kötelező, hiszen már a meghallgatása is a törvényes képviselő jelenlétében történhet meg,¹⁶⁷ míg ha tanú, akkor a törvényes képviselő meghallgatásán való részvételének lehetőségét¹⁶⁸ kötelezővé emeli ez a rendelkezés. De a törvényes képviselő jelenléte esetén is szükséges az, hogy a szembesítés ne keltsen félelmet a fiatakorúban.

A szabálysértési bíróság elé állítás során tettenért fiatakorú elkövetőkről van szó, így ritka a tanúvallomásokkal szembeni ellentmondás a vallomásaikban. Fiatakorú tanú meghallgatása pedig nagyon ritka, munkám során nem is fordult elő csak rendes eljárás során, melynél az egyéb bizonyítékok általában nem teszik szükségessé ellentmondás esetén sem a fiatakorú szembesítését, ha pedig mégis szükséges akkor a szabálysértések alacsony tárgyi súlyára tekintettel félelemkeltésről nem igazán beszélhetünk. Így a gyakorlatom során fiatakorú szembesítése ritkán, de előfordult a félelemkeltés lehetőségének felmerülése nélkül.

VII. Fiatakorúak bíróság elé állításának egyéb gyakorlati kérdései

1. Szabálysértési őrizet gyakorlati kérdései fiatakorú eljárás alá vont személyek vonatkozásában

A szabálysértési bíróság elé állítás feltétele, mint korábban már említettem az, hogy az eljárás alá vont személy szabálysértési őrizetben legyen.¹⁶⁹ A szabálysértési törvény sem a fiatakorúakra vonatkozó anyagi, sem az eljárásjogi szabályai között nem zárja ki a szabálysértési őrizet elrendelését fiatakorúak esetében. Így a törvény lehetővé teszi fiatakorú eljárás alá vont személy szabálysértési

¹⁶⁵ Szabs. tv. 70/A. § (2) bekezdés

¹⁶⁶ Szabs. tv. 134. § (8) bekezdés

¹⁶⁷ Szabs. tv. 134. § (4) bekezdés

¹⁶⁸ Szabs. tv. 62. § (6) bekezdés

¹⁶⁹ Szabs. tv. 124. § (1) bekezdés

őrizetbe vételét. A szabálysértési őrizetnek csak két objektív feltétele van: a tettenérés és a szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértés elkövetése.¹⁷⁰ A törvény szubjektív feltételt nem határoz meg. A gyakorlatban az objektív feltételek fennállása esetén fiatalkorú eljárás alá vont személy esetében is a szabálysértési őrizet elrendeli a rendőrség és kezdeményezi a bíróság elé állítást. Ez aránytalanságokhoz vezethet, a kis tárgyú súlyú, de szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések esetében (például alacsony elkövetési értékű lopás, bolti lopás, almalopás, gallyfelszedés, stb.). Az aránytalanságot növelheti, ha a fiatalkorú eljárás alá vont személy szabálysértési előélete tiszta, büntetlen előéletű, egyébként a hatóságokkal együttműködik, beismerő vallomást tesz. Így véleményem szerint a jogalkalmazás során kell figyelemmel lennie a rendőrségnek a szabálysértési őrizet alkalmazása kapcsán az arányosságra, bár indokolt lehetne legalább a fiatalkorúak vonatkozásában további feltételeket szabni a szabálysértési őrizet elrendelése vonatkozásában. Ezt támasztja alá, hogy a büntetőeljárás során alkalmazható őrizet is csak akkor rendelhető el, ha a terhelt előzetes letartóztatása valószínűsíthető.¹⁷¹ Az előzetes letartóztatásnak meg akkor van helye, ha fennáll a szökés, elrejtőzés veszélye, a büntetőeljárás akadályozásának veszélye, vagy a bűnisméltés veszélye.¹⁷² Így megállapítható, hogy a nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén szigorúbb feltételei vannak az őrizetnek, mint szabálysértés esetében. Így véleményem szerint indokolt lenne akár általánosságban, akár csak specifikusan a fiatalkorúak vonatkozásában további feltételeket meghatározni a szabálysértési őrizet elrendelése tekintetében.

Az előbbi véleményt erősítheti az a tényező is, hogy bár a szabálysértési őrizet elrendelésével szemben fellebbezésnek van helye,¹⁷³ de az esetleges fellebbezés nem vonja maga után a bíróság elé állítás azonnali foganatosítását. A bíróság a szabálysértési őrizet elrendelése elleni fellebbezést a tárgyaláson bírálja el.¹⁷⁴ A szabálysértési őrizet pedig a bíróság érdemi végzésének meghozataláig tart. Mivel a bíróság elé állítás során született érdemi végzések ellen igen ritka a fellebbezés, így a szabálysértési őrizet elrendelése elleni sikeres fellebbezés esetén is csak kis idővel lesz rövidebb az őrizet, mintha a bíróság érdemi végzése vetne annak véget. A szabálysértési őrizet elrendelése elleni fellebbezés, így a gyakorlatban haszontalan, mivel a rendőrség így is az általa szándékozott időpontban állítja bíróság elé az eljárás alá vont személyt és a fellebbezésről szóló döntés gyakran kevesebb mint

¹⁷⁰ Szabs. tv. 73. § (1) bekezdés

¹⁷¹ Be. 126. § (2) bekezdés

¹⁷² Be. 129. § (2) bekezdés

¹⁷³ Szabs. tv. 73. § (5) bekezdés I. fordulata

¹⁷⁴ Szabs. tv. 73. § (5) bekezdés II. fordulata

egy órával előzi meg az érdemi végzés meghozatalát. Mindezek alapján szükségesnek látszik a helyes joggyakorlat biztosítása érdekében a szabálysértési őrizet feltételeinek bővítése mellett arról való rendelkezés is - legalább a fiatakorúakra vonatkozóan -, hogy a szabálysértési őrizet elrendelése esetén haladéktalanul állítsa bíróság elé az eljárás alá vont személyt a rendőrség. Ezen esetleges rendelkezések, vagy joggyakorlat megfelelne a Gyermekjogi Egyezményben foglaltaknak, miszerint a gyermek őrizetben tartása csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal.¹⁷⁵

2. Halasztás iránti kérelem bíróság elé állítás során tartott tárgyaláson történő előterjesztésének gyakorlati kérdései

A dolgozat témái közül utoljára kell említeni a halasztás iránti kérelmet. Gyakran előfordul bíróság elé állítás során, hogy a tárgyaláson az érdemi végzés kihirdetése után az eljárás alá vont személy, vagy a képviselője halasztás engedélyezése iránti kérelmet terjeszt elő. Ilyen kérelmet a saját gyakorlatomban kizárólag szabálysértési elzárás büntetés kiszabása esetén terjesztettek elő. A szabálysértési törvény szerint a szabálysértési elzárást kiszabó bíróság kérelemre, egészségi, családi vagy más fontos okból a szabálysértési elzárás végrehajtását egy alkalommal legfeljebb hat hónappal elhalaszthatja.¹⁷⁶ A kérelem előterjesztésére konkrét napokban meghatározott határidőt nem szab a törvény, csak annyit, hogy a szabálysértési elzárás megkezdésére előírt időpontig van helye a kérelem előterjesztésének.¹⁷⁷ A határidő kezdő időpontját a törvény nem határozza meg kifejezetten, de értelemszerűen az érdemi végzés jogerőre emelkedését követően lehet halasztás engedélyezése iránti kérelmet előterjeszteni. Így bíróság elé állítás esetén csak valamennyi fellebbezési jogosultnak az érdemi végzés tudomásul vételére vonatkozó nyilatkozata után lehet hivatalosan halasztás engedélyezése iránti kérelmet előterjeszteni, akár még ott a bíróság elé állítás során tartott tárgyaláson.

A joggyakorlat a jelenleg is hatályos szabálysértési törvény hatályba lépését követően a kezdeti időszakban nem volt egységes a tekintetben, hogy bíróság elé állítás során előterjesztett halasztás engedélyezése iránti kérelemnek helyt lehet-e adni. Az egyik vélemény szerint akkor lett kiszabva a

¹⁷⁵ 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény 37. cikk b) pont II. fordulata

¹⁷⁶ Szabs. tv. 140. § (1) bekezdés I. fordulata

¹⁷⁷ Szabs. tv. 140. § (1) bekezdés II. fordulata

szabálysértési elzárás, így helye lehet halasztás engedélyezésének. A másik vélemény szerint a szabálysértési őrizet szabálysértési elzárásba való beszámításával¹⁷⁸ valójában a szabálysértési elzárás végrehajtása folyamatban van, így halasztás már nem engedélyezhető. Véleményem szerint a második értelmezés a helyes, melyet az is alátámaszt, hogy a halasztás engedélyezése iránti kérelem előterjesztésének a szabálysértési elzárás megkezdésére előírt időpontig van csak helye. Bíróság elé állítás esetében pedig ilyen időpont nincs, azonnal fogamatba veszi a rendőrség¹⁷⁹ vagy az illetékes büntetés-végrehajtási intézet¹⁸⁰ a szabálysértési elzárást. Így a büntetés végrehajtásának félbeszakításának lehetne helye, ha erre vonatkozó rendelkezéseket tartalmazna a szabálysértési törvény.

Hosszas jogalkalmazói viták során végül az az álláspont lett országosan elismert és vált egységes gyakorlattá, hogy halasztás engedélyezésének nincs helye bíróság elé állítás során kiszabott szabálysértési elzárás végrehajtása vonatkozásában.

¹⁷⁸ Szabs. tv. 9. § (3) bekezdése

¹⁷⁹ Szabs. tv. 139. § (1a) bekezdése és a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályiról szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet 2. § (1) bekezdése

¹⁸⁰ Szabs. tv. 139. § (1) bekezdése és a szabálysértési elzárás végrehajtásának részletes szabályiról szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet 2. § (2) bekezdése

Felhasznált irodalom

1. Bíró János: a közlekedési szabálysértések fejlődéstörténete hazánkban, különös tekintettel az új szabálysértési törvényre és helyszíni szemlére (Tanulmányok a biztonság rendészettudományi dimenziói, változások és hatások című tudományos konferenciáról, XIII. kötet, 2012.).
2. dr. Kenyeresné dr. Ignáth Andrea: Bíróság elé állítás mint az állami büntetőhatalom azonnali érvényesítése (Jog, állam, politika: jog- és politikatudományi folyóirat 5. évfolyam 4. szám, 2013.).
3. Kincses Ildikó-Kántás Péter: A szabálysértési jog, KJK-KERSZÖV, Budapest, 2000.
4. Károlyiné dr. Müller Erzsébet-Dr. Kovalik Pál-Dr. Mészáros József-Dr. Papp László: Új szabálysértési jogszabályok, magyarázatokkal, HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2000.
5. Akác József dr., Belegi József dr., Belovics Ervin dr., Berkes György dr., Czine Ágnes dr., Dr. Máziné dr. Szepesi Erzsébet, Kónya István dr., Láng László dr., Márki Zoltán dr., Mészár Róza dr., Molnár Gábor dr., Némethné dr. Bokor Klára, Soós László dr., Rabóczki Ede dr.: A büntető eljárás jog, HVG-ORAC Kiadó, 2014.

Felhasznált jogszabályok

1. A szabálysértésekről szóló 1968. évi I. törvény.
2. A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény.
3. A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény.
4. A büntetőeljárásról szóló 1973. évi I. törvény.
5. A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény.
6. A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.
7. A Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény.
8. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény.
9. A szabálysértési eljárás végrehajtásának részletes szabályáról szóló 57/2014. (XII. 5.) BM rendelet

10. Az 1991. évi LXIV. törvénnyel kihirdetett a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény.

11. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény.